

Biblicum

- tidskrift för biblisk tro och forskning

Nr 1 2000 Årg. 64

INNEHÅLL

Redaktionellt. Alvar Svenson	1
Om kyrkan och hennes ämbete. Stefan Hedkvist	4
Bibeltolkning: Den enda rätta vägen – kap VIII (forts.). David Kuske	14
”Påskynda” Guds dags ankomst? (2 Pet 3:12). Egil Edvardsen	19
<i>Frågor och svar:</i>	
Hör apokryferna till Bibeln? Seth Erlandsson	22
”Maranatha” (1 Kor 16:22). Hermanni Pihlajamaa	30
<i>Litteratur:</i>	
”Med Bibeln som bekännelse och bekymmer” (Rune W Dahlén). Alvar Svenson	33
”Svensk Studiebibel”. Alvar Svenson	41
”Det långvariga kriget mot Gud” (Henry M Morris) (forts.). Egil Edvardsen	43
<i>Utblick över samtiden :</i>	
”Trons fundament skadas av Bibeln”. Alvar Svenson	53
Anmälan till teologiska sommarkurser	55

BIBLICUM – tidskrift för biblisk tro och forskning

Ansvarig utgivare: Alvar Svenson.

Redaktionskommitté: Alvar Svenson, Carl Peterson och Egil Edvardsen.

Tidskriften utkommer under 2000 med 4 nummer.

Prenumerationspriset för 2000 är 125 svenska kronor (stud 75 kr).

Norska prenumeranter betalar norska kr 115 (stud 70 n kr).

Finska prenumeranter betalar finska mark 90 (stud 60 mark).

Tidskriftens svenska postgironr 152335-6

Tidskriftens norska postgironr 0806 1919067

Tidskriftens finska postgironr 1094 992

Tidskriftens expedition:

Carl Peterson, N Stationsgatan 29, S-287 72 Traryd.

E-mail: carl.peterson@rixtele.com

Redaktionens adress:

Alvar Svenson, Klasgatan 10, S-340 14 Lagan.

E-mail: alvar.svenson@swipnet.se

Glöm inte anmäla adressändring.

BIBLICUM

tidskrift för biblisk tro och forskning

1/2000

Redaktionellt

Redaktionen hälsar läsaren välkommen till en ny årgång av *Biblicum*. Vi har redan hunnit en bit in på det nya året och passerat ett årskifte på vilket ställdes stora förväntningar, ja man talade t o m om en ny tidsålder som skulle inträda.

Nu finns det de som hävdar att munken Dionysius, som gav oss vår tideräkning, räknade fel och att det egentligen redan är år 2004 e Kr i år. Dionysius levde på 500-talet e Kr och satte år noll som Kristi födelseår. Hursomhelst kan vi notera att nu har vi fått vara med om ingången i det tredje årtusendet. Precis som under föregående år kan vi endast ta ”blott en dag ett ögonblick i sänder”.

För mer än tvåtusen år sedan föddes den Son, vars födelse omvittnats långt förut och besjöngs av änglar och tillbads av några fattiga herdar. Alltsedan den natten har det funnits en liten skara som med tillbedjan och bön vänt sig till honom som låg i krubban. I tvåtusen år har den kristna kyrkan förkunnat hans liv och verk, hans död och uppståndelse, men också hans återkomst i härlighet. I tvåtusen år har det funnits människor som bett bönen: ”Kom, Herre Jesus kom!” och som likt Samuel sagt: ”Tala, Herre, din tjänare hör!”

Å andra sidan har det under de tvåtusen åren funnits de som hånat honom, förnekat honom och förkastat hans undervisning. Redan från allra första början fanns det de som visade sådant hat mot honom att det gick ut över de som var födda i samma trakt som han. Profeten hade profeterat om hur ”*ett rop hördes i Rama, gråt och högljudd klagan: Rakel sörjde sina barn, och hon ville inte låta trösta sig, eftersom de inte längre fanns till.*” (Matt 2:18)

Också idag finns det de som säger: ”Varför just Jesus?” och menar att de klarar sitt förhållande till Gud utan hans frälsningsverk. Fariseismen är inte en utdöd religion utan i högsta grad en aktiv och aktuell före-

teelse. Men Skriften säger: ”Hos ingen annan finns frälsningen. Inte heller finns det under himlen något annat namn som givits åt människor, genom vilket vi blir frälsta” (Apg 4:12). Den bibelkritik som förnekar de messianska profetiorna och sambandet mellan GT och NT, förkastar i verkligheten därmed också Jesus Kristus vars födelsedag vi nyligen firat minnet av.

Vi som arbetar med denna tidskrift vill bära fram vittnesbördet om honom och hela tiden betona vikten av att vara uppmärksam på Hans ord och beredda att bemöta de som angriper vittnesbördet om honom. Vi tror att det är viktigt att själva texten får komma till tals utan att fördunklas eller gömmas under förutfattade meningar och trosföreställningar.

Detta har vi lärt oss i den Heliga Skrift. Det är därför vi arbetar med ”Biblicum” för att dela med oss av detta, som är viktigt för oss. När Bibelns budskap förkastas, kritiseras och utsätts för osanna angrepp, känner vi smärta och kan inte tiga. Vi vill med Bibelns eget ord försvara dess budskap och inte låta lögnen stå oemotsagd. Ett citat ur *För Biblisk Tro*, nr 1 1961, skrivet av David Hedegård belyser vad vi menar: ”Såsom vi ofta framhållit kommer allt an på vad Bibeln lär om sig själv. Ty varje kristen lära, även läran om Skriften, skall hämtas ur Skriften.”

Vår målsättning för detta år är att komma ut med fyra nummer, och i likhet med föregående år är det bibelfrågan som kommer i fokus. I detta nummer ges utrymme åt en längre recension av en nyutkommen doktorsavhandling där vi fram för allt koncentrerar oss kring frågan om David Hedegårds teologiska utveckling. Den bibliska läran om predikoämbetet behandlas av Stefan Hedkvist. I förra numret recenserade Egil Edvardsen Henry Morris' bok *The Long War Against God*, som diskuterar utvecklingslärans inverkan på samtiden. Recensionen fortsätter i detta nummer. Översättningen av D Kuskes bok om bibeltolkning fortsätter vi också med. Vi kan läsa om varför de apokryfiska böckerna inte finns med i Svenska Folkbibelns översättning, och det är Seth Erlandsson som svarar på den frågan. Översättningen och tolkningen av några enskilda ord tas upp till diskussion. Vi är tacksamma för att vi får många nya böcker och uppsatser i skilda ämnen för recension. Av utrymmesskäl måste vi lämna några exemplar till kommande nummer.

Vi tar gärna emot frågor från våra läsare till behandling och vidare kommer vi att göra en del jämförelser med de två aktuella bibelöversättningarna, Svenska folkbibeln och Bibel 2000. Det fortgår en ständig diskussion i tidskrifter och kyrkliga publikationer om översättningsfrågor. Den vill vi följa och delta i. Under detta år kommer vi i utökad utsträckning att ge teologiska kurser i skilda ämnen. Vi har fått löfte om

besök av gästföreläsare, och vi ser fram emot en spännande sommar. Se särskilt program! Du som ännu inte prenumererat kan göra det nu. Tänk efter om det finns någon i omgivningen som skulle uppskatta att få en prenumeration. Det kan vara en gåvoprenumeration eller en provprenumeration. Pris och postgironummer meddelas på annat ställe i tidskriften. Vi är en ideell stiftelse som är helt beroende av våra läsares och understödjares böner, gåvor och trofasta stöd.

Välkommen till ett nytt år och en ny årgång!

Alvar Svenson

**VAR MED I ARBETET
FÖR BIBELTROGEN UNDERVISNING!**

Var med och hjälp oss med tidskriften *Biblicum*!
Välkommen med din gåva på postgiro 15 23 35-6
eller bankgiro 251-4701.

Om kyrkan och hennes ämbete

Om kyrkan

Kyrkan i egentlig mening är de heligas och sant troendes samfund (Augsburgska bek. art VIII). Kyrkan är summan av alla de människor som den helige Ande genom evangeliet fört till en sann tro på Frälsaren Jesus Kristus. Dessa utgör *en* kropp, *ett* heligt tempel, *en* kyrka eller församling (Ef 2:19-22).

Eftersom det är hjärtats tro som gör en människa till medlem i den sanna kyrkan är det endast Gud som känner vilka enskilda människor kyrkan består av (Luk 17:20,21).

Fast vi inte kan se hjärtats tro kan vi veta var kyrkan finns. Där evangeliet rätt förkunnas och sakramenten rätt förvaltas (Augsburgska bek. art VII) är kyrkan närvarande eftersom det är genom dessa nådemedel som den sanna tron uppväcks och bevaras (Augsburgska bek. art V, Rom 1:16, Tit 3:5). Följaktligen skall vi söka kyrkan, eller rättare sagt delar av kyrkan, där människor kommit samman i Jesu namn, dvs. kring evangeliet och sakramenten, i syfte att både motta nådemedlens välsignelser och ge dessa vidare till andra. Alla sådana samlingar av människor, som bekänner tron på Kristus och samlas kring Ordet och sakramenten, kallas kyrkor eller församlingar på grund av de troende som finns där. Där har Kristus lovat att vara närvarande och verksam i deras utövande av sina gemensamma rättigheter och privilegier, Ordet och sakramenten, Matt 18:17-20. (Här nämns särskilt Jesu verksamma närvaro i deras utövande av nyckelmakten samt att han hör deras böner.)

I dessa samlingar kan det också finnas hycklare, sådana som till det yttre delar gemenskapen kring Ord och sakrament men inte tror. Fast dessa till det yttre delar de kristnas gemenskap tillhör de inte kyrkan och utgör inte någon del av den. Att det kan finnas hycklare bland dem som samlas kring Ord och sakrament medför inga åligganden för de kristna. Gud skall på yttersta dagen avslöja och urskilja hycklarna.

Enligt Matt 18:17-20 kallas alla samlingar av människor som kommit samman i Jesu namn, dvs. kring Ord och sakrament, för församling eller kyrka och där har Jesus lovat att vara närvarande. Men inget sägs i NT om hur de kristna skall komma samman, i vilken form de skall upprätta

församlingar. Som väntat hittar vi inte heller några föreskrifter om i vilken speciell form de skall upprätta det offentliga predikoämbetet. Det är ohållbart att säga att pastorstjänsten i lokalförsamlingen, som en speciell form av det offentliga ämbetet, är särskilt instiftad av Gud i motsats till andra former av det offentliga ämbetet. Inte ens lokalförsamlingen, som speciell form av kristen sammanslutning, är särskilt instiftad eller föreskriven – än mindre pastorstjänsten i lokalförsamlingen. Enligt Matt 18 kallas varje sammanslutning av människor kring Ord och sakrament för kyrka eller församling som innehar nyckelmakten, rätten att förvalta Ord och sakrament, rätten att kalla offentliga tjänare osv.

Om kyrkans ämbete

Det offentliga predikoämbetet är ett från alla troendes prästadöme skilt ämbete, men inte i den meningen att det särskilda predikoämbetet skulle ha andra uppgifter och fler rättigheter än det allmänna prästadömet, utan endast i den meningen att det utgör ett, av Gud befallt, *särskilt sätt* att utöva de kristnas gemensamma rättigheter. Det offentliga predikoämbetet skall offentligt predika Guds ord och/eller förvalta sakramenten i andra kristnas namn och på deras kallelse och uppdrag.

I stället för att tala om två skilda ämbeten är det därför bättre att tala om ett enda ämbete, nämligen evangelieförkunnelsens och sakramentsförvaltningens ämbete. Detta ämbete är givet åt kyrkan, dvs. åt alla troende individuellt och kollektivt. Det särskilda predikoämbetet är ett av Gud befallt särskilt sätt att utöva detta ena ämbete. Vi skall därför i fortsättningen tala om ett enda ämbete, samt två skilda sätt att utöva detta ämbete, dels enskilt i kraft av det allmänna prästadömet, dels offentligt i kraft av det särskilda predikoämbetet som anförtros någon enskild genom församlingens kallelse.

Ett ämbete har inrättats i kyrkan – evangelieförkunnelsens och sakramentsförvaltningens ämbete

För att vi skall få denna tro, har evangelieförkunnelsens och sakramentsförvaltningens ämbete inrättats. Ty genom Ordet och sakramenten såsom genom medel skänkes den helige Ande, vilken hos dem som höra evangelium, frambringar tron, var och när det behagar Gud. (Augsburgska bek art V)

Uppgiften att förkunna evangeliet i Ord och sakrament är given åt kyrkan, dvs. åt alla troende.

Matt 28:18-20. Att denna befallning är given åt alla kristna och inte

uteslutande till apostlarna och deras efterträdare i det offentliga ämbetet visar 1 Petr 2:9, Apg 8:1, 4, 14-16.

Joh 20:21-23. Nyckelmakten ges åt alla dem som tagit emot den Helige Ande, dvs. åt alla troende. Luther skriver: "...vi förklarar härmed nycklarnas ämbete för gemensam egendom, isynnerhet som det inte består i något annat än Ordets användning och tillämpning i predikan" (Luther, 1984, s 67).

Syftet med evangelieförkunnelsens ämbete är att uppbygga Kristi kropp, dels genom att föra människor till sann tro på Kristus (Matt 28:18-20), dels genom att uppbygga, utrusta och stärka dem som redan kommit till tro (Ef 4:7-16).

Observera att det i Ef 4:11-12 står: "*Och han gav några till apostlar, andra till profeter, andra till evangelister och andra till herdar och lärare. De skulle utrusta de heliga till att utföra sin tjänst att bygga upp Kristi kropp,*" Kristus ger åt kyrkan män som är kvalificerade för de olika formerna av det offentliga ämbetet. Syftet med evangelieförkunnelsens ämbete, utövat av kyrkans offentliga tjänare, är att utrusta de heliga för deras tjänst att uppbygga Kristi kropp. Dvs. syftet med kyrkans offentliga tjänare är att de skall utrusta alla troende så att de i sin tur och på sin plats skall förkunna evangeliet och så uppbygga Kristi kropp.

Evangelieförkunnelsens och sakramentsförvaltningens ämbete skall utövas, inte bara enskilt utan även offentligt. Detta sker genom att församlingen kallar tjänare att å deras vägnar och i deras namn offentligt utföra uppgifterna inom detta ena ämbete, Apg 13:1-3, 14:23. Kyrkan upprättar den offentliga tjänsten av två orsaker:

- 1) Därför att Gud har befallt och instiftat det offentlig ämbetet. Detta har han gjort genom att
  - a) i GT förutsäga att han skulle vårda sin kyrka genom det offentliga ämbetet, Jer 3:15;
  - b) föreskriva kvalifikationerna för dem som skall kallas till det offentliga ämbetet, 1 Tim 3:1-7, Tit 1:5-9. De som skall kallas till det offentliga ämbetet måste alltså först noga prövas så att de har de kvalifikationer som krävs, 1 Tim 3:10;
  - c) ge åt kyrkan kvalificerade män för de olika formerna av det offentliga ämbetet, Ef 4:7-11;
  - d) lära oss att se på de offentliga tjänarna som insatta i sitt ämbete av den helige Ande, Apg 20:28;
  - e) uttrycka det som en brist där det offentliga ämbetet inte upprättats, Tit 1:5.

- 2) För att efterkomma kravet på att kyrkan skall utföra sin tjänst med god ordning, 1 Kor 14:33,40.

Där en grupp likaberättigade kommer samman måste de därför utse en eller flera till att offentligt å allas vägnar utöva deras gemensamma rättigheter för att det inte skall bli oordning. Luther skriver:

Vi vidhåller för vår del att det inte finns något annat Guds ord än det som alla kristna är förpliktade att förkunna, att det inte givs något annat dop än det som alla kristna kan meddela, inte någon annan åminnelsemåltid vid Herrens bord än den som varje kristen efter Herrens egen instiftelse kan begå. Ej heller förekommer något annat slags synder än de som varje kristen har rätt att binda eller lösa. Och inget annat offrande skall äga rum än det som varje kristen har att fullborda på sin egen kropp. Endast de kristna kan och får hålla förböner. Och, slutligen, är det blott den kristne som skall pröva andarna. Men i dessa ting är ju samtliga prästerliga ämbetsförrättningar innefattade. (Luther, 1984, s 82, 83)

Det är om de kristnas gemensamma rättigheter vi hittills har talat. Eftersom nu samtliga i det föregående uppräknade privilegier utgör gemensam egendom, vilket vi ovan har bevisat, så vore det högst otillbörligt om någon enskild skulle vilja upphöja sig över andra och själv tillägna sig vad som tillhör alla. Var och en kan visserligen tillvarata och börja fritt utöva sina rättigheter, men det förutsätter att inte någon annan redan rätteligen innehar samma befogenheter. Ty samfundsordningen fordrar att en person – eller så många som församlingen finner lämpligt – blir utvald och antagen, för att i alla likaberättigades namn ombesörja offentliga förrättningar, så att det inte uppstår en skamlig oordning bland Guds folk och kyrkan blir förvandlad till ett Babel. Aposteln befäller att allt skall gå värdigt och ordentligt till (1 Kor 14:40). En bestämd person bör alltså på församlingens befallning utöva en gemensam rättighet. (Luther, 1984, s 81).

Men när vi har blivit kristna genom denne Präst och hans prästerliga ämbete, införlivade med honom i dopet genom tron, har var och en i enlighet med sin kallelse och ställning, rätt och makt att undervisa och bekänna för andra detta Ord som vi har fått från honom. Även om inte alla har den offentliga tjänsten eller kallelsen har alla kristna rätt och skyldighet att undervisa, lära, förmana, trösta och tillrättavisa sin nästa med Guds ord vid varje tillfälle och när det är nödvändigt. En far och mor skall till exempel göra detta för sina barn och sitt hushåll, en bror, granne, stadsbo eller lantbo för den andre. Givetvis får en kristen undervisa och förmana en annan okunnig eller svag kristen om tio Guds bud, trosbekännelsen eller Herrens bön. Och den som mottar sådan undervisning är också skyldig att acceptera den som Guds ord

och bekänna det offentligt. (Citatet översatt av förf. från Luther, 1956, s 333).

Varje kristen har och gör sådana prästerliga gärningar. Men över detta står det gemensamma ämbetet att offentligt undervisa. För detta är det nödvändigt med förkunnare och pastorer. Detta ämbete kan inte skötas av alla församlingsmedlemmar. Det är inte heller lämpligt att varje hushåll förrättar sina egna dop och firar nattvard enskilt. Därför är det nödvändigt att utvälja och ordinera dem som kan predika och undervisa, dem som studerar Skriften och har förmåga att försvara den. De förvaltar sakramentet genom församlingens bemyndigande, så att det är möjligt att veta vem som är döpt och allt blir utfört på ett ordentligt sätt. Om var och en skulle predika för sin nästa eller de utförde saker åt varandra utan att iakttä god ordning, skulle det verkligen ta lång tid att bilda en församling. Men sådana åligganden tillhör inte prästämbetet som sådant utan tillhör det offentliga ämbetet som upprätthålls å alla deras vägnar som är präster, dvs. kristna. (Citatet översatt av förf. från Luther, 1956, s 334).

Det offentliga ämbetet överlämnas till en eller flera enskilda som har de kvalifikationer som krävs för den aktuella tjänsten genom församlingens enhälliga kallelse (Augsburgska bek. art XIV). Att en rätt kallelse utgått och antagits bekräftas genom prästvigning eller installation.

Luther skriver:

Varje kristen blir sålunda i dopet född till att vara en Ordets tjänare. Och om påvliga biskopar inte vare sig vill eller kan sätta några andra till Ordets tjänst än sådana som utrotar det och ödelägger kyrkan, så måste vi följaktligen antingen stå och se på, hur kyrkan i brist på Ordet går under eller också låta dem som kommit samman rösta för att ur sin egen krets utvälja en eller flera, allt efter behov, som är skickade att vara Ordets tjänare. Sedan måste vi installera dem som blivit valda i församlingen och i dess åsyn stadfästa deras kallelse under bön och händers påläggning. När detta är gjort, bör vi erkänna dem som rätta biskopar och Ordets tjänare. Såsom sådana skall vi hålla dem i ära och vara helt förvissade om att vad som gjorts i endräkt genom allmän omröstning, det är en Guds gärning, för vilken vi har honom allena att tacka. Ty på detta sätt blir de troendes gemensamma överenskommelse verkställd och uttryckt. (Luther, 1984, s 87,88).

Här gäller det sålunda endast att dristigt våga i Herrens namn, så skall Gud vara med er! Ni bör gripa er saken an på följande sätt. Först och främst skall ni anropa Gud. Bed hemma i husen och i församlingen, och må var och en dessutom i sitt stilla sinne ropa till Gud!...

Sedan ni på detta sätt anropat Gud, bör ni fullt och fast tro att han är trofast

och vill hålla sitt löfte, så att han ger när ni ber, upplåter när ni klappar och låter sig finnas, när ni söker honom. (Matt 7:7, Jer 29:13-14). Sålunda kan ni vara förvissade om att det inte är ni som driver verket utan att ni tvärtom blir drivna till det. När ni sedan fritt sammankallar dem, vars hjärtan Gud har bevekt till att ha endräktig brödragemenskap med er, så skall ni i Herrens namn skrida vidare på följande sätt: Ni skall välja den (eller dem), som ni anser värdig och duglig till tjänst. Därefter skall de äldste bland er lägga händerna på denne och sålunda stadfästa honom i tjänsten och överlämna honom åt församlingen. Det är endast på det här sättet ni skall skaffa er herdar och biskopar! Amen. (Luther, 1984, s 94,95).

Några begreppsförklaringar

Ordet ”offentlig” i begreppen ”det offentliga predikoämbetet” och ”offentligen predika” betyder inte främst ”inför allmänheten” utan anger att ämbetet utövas å andras vägnar, i deras namn, på deras uppdrag och kallelse. Så kan en enskild kristen fritt inbjuda allmänheten och tala inför ett stort auditorium – nämligen om han är ensam kristen på den orten och talar i eget namn och i kraft av sitt allmänna prästadöme. Detta är då inte det offentliga ämbetet i funktion. Så kan också en offentlig tjänare göra ett enskilt sjukbesök och tala Guds ord till den enskilde i församlingens namn och på dess uppdrag. Men detta är då det offentliga ämbetet i funktion och därtill krävs församlingens kallelse och bemyndigande.

Begreppet ”rite vocatus” innebär att inneha församlingens (eller den form av kristen sammanslutning som är aktuell) kallelse att i någon form förkunna Ordet och/eller förvalta sakramenten å deras vägnar. I begreppet ligger inte att kallelsen måste avse någon viss form av det offentliga ämbetet (läs: pastorstjänsten i lokalförsamlingen) för att vara rätt. ”Rite vocatus” är helt enkelt den som av en kristen sammanslutning fått kallelse och uppdrag att å deras vägnar i någon form förkunna Ordet och/eller förvalta sakramenten.

Begreppen ”prästvigning” och ”installation” är synonyma begrepp och innebär en bekräftelse på att en rätt kallelse utgått och antagits. Den första installationen (i en permanent tjänst som pastor) brukar vi kalla prästvigning. På detta sätt anpassas formen för installationen till tjänstens form men alla kallelser till det offentliga ämbetet bör inför alla bekräftas. Också studenten som mottagit det offentliga ämbetet i begränsad omfattning och under en begränsad tid bör installeras i sin tjänst men formen för installationen bör givetvis anpassas till tjänstens form och omfattning. Den ”stora” installationen med flera pastorer från grannförsamlingarna närvarande, det vi kallar prästvigning, kan vänta tills studenten är färdigutbildad och får sin första (permanenta) kallelse.

Det offentliga predikoämbetet står inte i motsättning mot alla kristnas stånd. Det är en tjänst, ett ämbete, som utför samma uppgifter som det allmänna prästadömet men på ett särskilt sätt, nämligen offentligt å allas vägnar.

Frågar du; vad är det för en skillnad mellan präster och lekmän i kristenheten, eftersom de alla äro präster, så svaras: Man har gjort ordet präst, andlig och dylika orätt däri att de av allmänheten nyttjas blott om den lilla hopen, som nu kallas det andliga ståndet eller prästståndet. Den Heliga Skrift gör ingen annan skillnad än att den kallar de lärda och invigda "ministros servos oeconomos", d.ä. *tjänare och förvaltare, vilka böra för andra predika Kristus, tron och den kristna friheten*. Ty ehuru vi alla äro andliga präster, så kunna vi icke alla tjäna (i ämbetet) eller vara förvaltare och predikanter. Paulus säger, i 1 Kor 4:1 "Såsom Kristi tjänare och som förvaltare av Guds hemligheter, så må man anse oss." (Luther, 1965, s 21).

Paulus säger ju: 'Det skall man hålla oss för, att vi äro *Kristi tjänare och förvaltare* av Guds hemligheter.' (1 Kor 4:1). Han säger inte: 'Man skall kalla oss Kristi *präster*', ty han visste väl att både benämningen 'präst' och prästämbetet är något som är gemensamt för alla. Härav kommer att han ofta använder det grekiska uttrycket '*oikonomia*', motsvarande latinets '*dispensatio*' eller '*ministerium*' dvs. '*hushållning*', '*tjänst*'. Han kallar sig själv en '*Kristi tjänare*' (lat. = minister) och säger på mer än ett ställe: 'Jag står i evangelii tjänst.' Detta gör han för att understryka att han inte vill berömma sig av stånd eller rang, auktoritet eller värdighet, utan av tjänsten och dess utövning. Därmed låter han de troendes samfund behålla prästämbetets auktoritet och värdighet. (Luther, 1984, s 84).

Låt oss nu tala ett ord med de papistiska mässprästerna och be dem upplysa oss om huruvida deras prästämbete rymmer fler uppgifter än de hittills nämnda. I så fall är det inte något kristet ämbete. Men om de inte gör anspråk på några fler rättigheter, så kan deras ämbete omöjligt vara något för dem särskilt. Hur de än vrider och vänder sig, drar vi därför denna slutsats: antingen har de inget annat ämbete än det som lekmännen innehar, eller så har de ett som är satans eget... Ty att någon utför offentliga förrättningar bevisar inte att han innehar något exklusivt ämbete, bara att detta förvaltas på ett visst sätt. (Luther, 1984, s 82).

Det offentliga predikoämbetet är av gudomligt ursprung och instiftelse. Den konkreta tjänstens form och omfattning är däremot inte föreskriven i NT. Olika former av det offentliga predikoämbetet nämns; Ef 4:11. Olika uppgifter inom det offentliga ämbetet nämns; Rom 12:6-8. Olika gåvor för det offentliga ämbetet nämns; 1 Kor 12:4-11, 28-31. Till det

offentliga predikoämbetet hör många uppgifter som kräver olika gåvor. Församlingen kan överlämna åt en person att utföra alla dessa uppgifter om det finns någon som är så mångsidigt begåvad och församlingen inte har större behov. De olika uppgifterna inom detta ämbete kan också fördelas mellan olika personer som NT visar (1 Kor 1:17, 1 Tim 5:17, 1 Kor 14:26-33) allteftersom nådegåvorna är olika och församlingen har behov. Församlingen har rätt att i kristen frihet upprätta den form av det offentliga ämbetet som bäst svara mot församlingens behov. Det som bestämmer i vilken eller vilka former församlingen upprättar sitt offentliga ämbete är att det på bästa sätt skall tjäna uppbyggandet av Kristi kropp, att allt skall ske med god ordning och att församlingens behov på bästa sätt skall tillgodoses. Det är endast den yttre formen av den konkreta tjänsten som är en mänsklig ordning. Däremot är det offentliga ämbetets väsen, dvs. uppgiften att i någon form predika evangeliet och/eller förvalta sakramenten på församlingens kallelse, av gudomligt ursprung och instiftelse.

Martin Chemnitz skriver:

Eftersom kyrkoämbetet består av många olika sysslor, vilka alla inte kan utföras av en eller några få personer i församlingar där antalet troende är många, så började man fördela sysslorna inom ämbetet på vissa kategorier av kyrkotjänare. Detta för att allt skulle ske med ordning och tjäna till uppbyggelse när kyrkans skara hade mångdubblats. Dessa kategorier kallade man härefter *taxeis* eller *tagmata*. Var och en hade sin speciella uppgift så att han genom sina bestämda sysslor inom ämbetet tjänade församlingen...

Så fanns det i den antiokenska kyrkans kyrkoämbete, enligt Apg 18:1, profeter och lärare. Den förre profeterade eller tolkade svåra ställen i Skriften, 1 Kor 14:3 ff., den senare lade fram de första grunderna i den kristna läran för folket, Hebr 5:12 ff. Paulus och Barnabas tar med sig Markus som tjänare, Apg 13:5, inte bara för att han skulle utträta världsliga tjänster åt dem, utan för att kunna anbefalla honom några delar av Ordets ämbete, vilket Paulus uttryckligen säger i Apg 15:38. I den korintiska kyrkan fanns det apostlar, profeter och lärare; en del talade olika tungomål, andra tolkade Skriften, andra sjöng psalmer, andra bad, andra uttalade lovprisningar och tacksägelser. Detta gällde inte den privata gudstjänsten, utan kyrkans offentliga församling, 1 Kor 12:8 ff., 14:2 ff. I Ef 4:11 räknas det uppföljande kategorier i ämbetet:

1. *Apostlar*, vilka var kallade direkt av Kristus – inte av någon speciell kyrka eller av människor. Dessa hade till uppgift att undervisa överallt och att alltid vara utrustade med vittnesbördets och kraftgärningarnas ande. Detta för att de inte skulle fara vilse i läran, utan deras lära skulle vara gudom-

- lig och himmelsk. Denna lära är alla andra lärare bundna till.
2. *Profeter*, vilka antingen hade uppenbarelser om framtida ting eller tolkade tungomålen och Skriften åt vidarekomna. Detta tillskrivs profeterna i Nya Testamentet, 1 Kor 14:27 ff.
  3. *Evangelister*. De var inga apostlar. De var heller inte tillsatta för en bestämd kyrka, utan sändes ut till olika kyrkor och undervisade där om evangelium med huvuduppgift att lägga den första grunden. En sådan evangelist var Filippus, Apg 21:8, Timoteus, 2 Tim 4:5, Tychikus, Sylvanus osv. Att det även efter apostlarnas tid fanns sådana evangelister vittnar Eusebius om.
  4. *Herdar*, vilka var tillsatta att vara herdar i en bestämd kyrka, som Petrus säger i 1 Petr 5:1-2. Dessa skulle inte bara undervisa, utan förvaltade också sakramenten och hade uppsyn över församlingen, vilket framgår av beskrivningen av pastorsämbetet i Hesekiel 34:11 ff.
  5. *Lärare*, som varken hade till uppgift att styra kyrkan eller att hålla uppsikt över den, utan endast att lägga fram läran för folket. Dessa blev senare kateketer. På detta sätt talar Paulus, Rom 2:20, om en lärare för okunniga, och i denna betydelse används ordet lärare i Hebr 5:12.

Alla dessa kategorier innefattas av apostlarna under namnen presbyterer och biskopar. Ibland omnämner man dem som har fått Ordets och sakramentets ämbete med det generella namnet diakoner: Kol 1:7, 1 Tess 3:2, 1 Kor 3:5, 2 Kor 11:23, Ef 3:7. Även Paulus själv överlät ibland förvaltandet av sakramenten till andra. 1 Kor 1:17; ”Ty Kristus har inte sänt mig för att döpa utan för att predika evangelium”; och i 1 Tim 5:17 omnämner han en dubbel kategori av presbyterer; några arbetade i Ordets och lärans ämbete, andra var utsedda att utöva kyrkotukt. Detta presbyterium omnämner Tertullianus. Detta är, som vi läser, i stort ordningen för hur det kyrkliga ämbetet på apostlarnas tid var indelat.

Denna påminnelse måste dock tillfogas:

1. Vilka och hur många sådana kategorier eller ordningar det skall vara är inte något påbud från Gud.
2. Det var inte alltid desamma och lika många kategorier eller ordningar i alla församlingar på apostlarnas tid. Detta kan man sluta sig till av Paulus' brev, vilka skrivs till olika församlingar.
3. På apostlarnas tid var det inte en sådan fördelning av ämbetsuppgifterna på olika kategorier kyrkotjänare att inte oftare en och samma person övertog och utförde alla dessa sysslor inom ämbetet så som apostlahistorien visar. Denna ordning att fördela ämbetets sysslor på vissa kategorier av kyrkotjänare var därför på apostlarnas tid en fri sak och man tog därvid hänsyn till god ordning, vad som var passande och kyrkans uppbyggelse, frånsatt då vissa gåvor såsom tungomålstalandet, profetian, apostlaämbe-

tet och gåvan att göra underverk var givna av Gud till vissa speciella personer. Dessa kategorier som vi hittills har talat om, stod dock inte över eller utanför Ordets och sakramentets ämbete, utan ämbetet självt med sina sysslor var indelat i dessa kategorier. (Citatet översatt av förf. från Walther, 1865, s 357-360)

Stefan Hedkvist

Referenser

- Luther, M. (1984). *Herdabrev till de böhmiska bröderna* (BV-Förlag övers.). Stockholm: BV-Förlag. (Original publicerat 1883-)
- Luther, M. (1965). *Om en kristen människas frihet* (okänd övers.). Helsingfors: Svenska Lutherska Evangelieföreningens i Finland förlag. (Original publiceringsår okänt).
- Luther, M. (1956). *Selected Psalms II* (H. R. Klann, Trans.). (Luther's Works Volume 13). Saint Louis: Concordia Publishing House. (Original publicerat 1883-). 333, 334.
- Walther, C. F. W. (1865). *Die Stimme unserer Kirche in der Frage von Kirche und Amt*. Erlangen: Verlag von Andreas Deichert. 357-360.

Bibeltolkning: Den enda rätta vägen

Kapitel VIII (forts) PIETISM, RATIONALISM OCH EXISTENSIALISM

Luthersk pietism

Under den efterreformatoriska tiden var lutheranerna verkligt angelägna om att hålla fast vid den sanna läran, som Gud hade återupprättat genom reformationen. På sextonhundratalet ledde dock två historiska händelser till sådana levnadsförhållanden som gjorde att kyrkans andliga liv bröts ner.

För det första var Tyskland i ständigt krigstillstånd under trettioåriga kriget (1618-1648). Detta omöjliggjorde nästan allt församlingsliv för många lutherska kyrkor. Kyrkans andliga liv gick snabbt tillbaka när den styrka och uppmuntran saknades som medkristna ger varandra när de regelbundet samlas kring Guds ord. För det andra organiserades territorialkyrkorna efter trettioåriga kriget så, att alla som bodde inom ett visst område automatiskt blev medlemmar i den församling som fanns där. I de lutherska territorierna innebar detta att människor blev lutheraner genom födelse och inte genom övertygelse och trosbekännelse. Detta automatiska medlemskap ledde till att människor inte tog så allvarligt på andliga ting, och det bidrog också till att kyrkans andliga liv försvagades.

Pietismen var en religiös rörelse som uppstod med avsikt att förbättra kyrkans andliga liv. Pietisterna ansåg att det fanns en tredje omständighet som hade bidragit till kyrkans bedrövliga tillstånd. De var övertygade om att helgelsens betydelse hade förbisetts i iveren att säkerställa lärans renhet under den efterreformatoriska tiden. Botemedlet var enligt dem att utveckla en mer känslomässig kristendom.¹

Detta försök att få till stånd en mer känslomässig kristendom förde med sig ett nytt sätt att tolka Bibeln. Lutherska pietister började åsi-

---

¹ T. Hoyer, *The Story of the Church* (St. Louis: Concordia Publishing House, 1942), s 104.

dosätta den grundläggande lutherska principen att låta skrift tolka skrift. Tolkarens egna känslor blev istället det viktigaste när ett bibelställes betydelse fastställdes. Pietisterna tyckte att en kristen alltid skulle leta efter en sådan betydelse av ett bibelställe som skulle få honom att visa kärlek till Gud i sitt liv. Detta innebar att ett bibelställes *objektiva* innebörd inte var lika viktig som vad en enskild människa *subjektivt* tyckte påverkade honom att leva frommare inför Gud.

En del pietister ansåg det härvid viktigt att försöka känna av vilka känslor den bibliske författaren hade när han skrev ett visst bibelställe. Om en person var säker på att hans känslor var i harmoni med den inspirerade författarens, och om denna mystiska släktskap med den bibliske författaren resulterade i en tolkning som ledde pietisten till att ära Gud i sitt liv, då tyckte man att ingen kunde förneka att det var den bästa betydelsen av det bibelordet för den personen.

En del pietister var mycket noga med att inte låta detta känslomässiga, subjektiva inslag vid bibeltolkning ta dem alltför långt bort från ordens enkla, klara betydelse. Andra mer radikala pietister blev väldigt subjektiva och trodde de var direkt upplysta av den helige Ande. De kände att deras personliga tolkningar var resultatet av ett "inre ljus" som gjorde deras tolkning till den rätta inte bara för dem själva utan också för andra.

Vare sig tolkningen var gjord av sådana radikala pietister eller av mindre radikala, så innefattade alla pietistiska tolkningar ett drag av subjektivitet. Denna cancer förstörde så småningom Skriftens objektiva sanning, för har Satan en gång fått in foten i dörrspringan så stannar han inte där. Den tilltagande subjektiviteten vid bibeltolkning som infördes av pietismen gjorde kyrkan svag och ur stånd att bemöta angreppen från rationalismens bibeltolkning, som var helt subjektiv.

Rationalismens förnekelse av det övernaturliga

En grundläggande rationalistisk grundsats är att något är verkligt endast om det kan verifieras av modern vetenskaplig forskning. Det som inte ligger inom den mänskliga erfarenhetens gränser kan inte vara verkligt, menar rationalisten. Eller för att uttrycka det på ett annat sätt, det övernaturliga är omöjligt. Denna förnekelse av det övernaturliga påverkar rationalistens bibelsyn på två sätt. Hans syn på hur Bibeln kom till och hur man skall tolka den skiljer sig märkbart från den syn en person har som tror på gudomlig orsak och verkan.

Eftersom gudomlig uppenbarelse innebär något övernaturligt förnekar rationalisten att Bibeln kan ha kommit till genom gudomlig uppen-

barelse. Verbalinspiration och ofelbarhet finns helt enkelt inte. I stället för dessa båda sanningar som lärs av Skriften, föreslår rationalismen några olika teorier om hur Bibeln har kommit till och vad för slags bok den är. Dessa teorier gör alla på ett eller annat sätt Bibeln till en helt mänsklig bok.

En av de mera populära teorierna bland rationalister på 1700-talet var att Bibeln skrivits av män som hade en djupare religiös insikt än de flesta andra människor. De menade därför att det som de bibliska författarna skrev var mycket mer värt än en vanlig religiös människas tankar.

Vad man menar med detta kan illustreras genom en jämförelse med andra ämnesområden. De som har som sin livsuppgift att studera vetenskap eller historia kan självklart mer om dessa ämnen än de flesta andra människor. På samma sätt hade de bibliska författarna djupare religiösa insikter än de flesta andra, menar man. Men precis som den bäste vetenskapsman och historiker var de bibliska författarna mänskliga och kunde sålunda begå misstag.

En annan populär teori bland 1800-talets rationalister var tanken att religiösa sanningar på ett evolutionistiskt sätt nådde en högre och högre nivå. Denna teori gick ut på att det först fanns vissa religiösa grundsanningar som blandades med många fel eller missförstånd, precis som på vilket annat område som helst inom humanistisk forskning. Men människan sorterar i sitt ständiga sökande efter ”sanningen” alltid ut det hon vill ha. Härigenom rör hon sig gradvis från ett tillstånd med många fel och föga sanning till ett med färre fel och mera sanning. Från Gamla testamentet till Nya kan man enligt denna teori se hur denna utveckling äger rum. Sanningens slutstadium uppnåddes inte i Nya testamentet, utan det fortsätter som en del av människans sökande efter sanningen i varje ny generation.

I var och en av dessa teorier hävdar rationalisten att en människa på sin höjd kan använda Skriften som utgångspunkt i sitt personliga sökande efter religiös sanning. Under detta sökande bidrar varje kommande generation till att den religiösa sanningen utvecklas och gör på så sätt sökandet lättare för kommande generationer.

Rationalistisk bibeltolkning

Förnekelsen av det övernaturliga, och sålunda av verbalinspirationen och Skriftens ofelbarhet, inverkade naturligtvis på hur rationalisten tolkade Bibeln. På 1700-talet ansågs det allmänt att de enda godtagbara religiösa sanningarna i Bibeln var de som kunde förklaras genom naturlig orsak och verkan. De händelser i Bibeln som författarna tillskrev

gudomlig orsak och verkan bortförklarades genom att använda en distinktion som lånades från studiet av den profana historien.

Den distinktion som gjordes när man studerade historia vid tyska universitet under 1800-talet var att man skilde mellan historiska fakta (*Historie*) och tolkning av historiska fakta (*Geschichte*). Detta är en rätt skillnad som behöver göras vid varje studium av historiska händelser. Detta är till exempel några fakta (*Historie*) om första världskriget: (1) det utkämpades mellan 1914 och 1918; (2) Tyskland och Frankrike befann sig på motsatta sidor i detta krig; (3) mot slutet av kriget gick soldater från U.S.A. in i Europa för att slåss i detta krig. När någon läser om första världskriget i historieböcker måste han skilja mellan sådana här fakta (*Historie*) och historikers tolkning av fakta (*Geschichte*). Exempel på det senare skulle kunna vara olika skäl som historiker ger till att kriget började, varför tyskarna förlorade etc. Historiker är ofta oense i sådana här frågor eftersom det är bedömningar som forskare gör med utgångspunkt i fakta.

Som redan nämnts överförde rationalister denna distinktion, som i sig är riktig, till att gälla vid bibeltolkning. Rationalister sade att bibelstäl-len som innehöll något övernaturligt var uppdiktade tillägg som gjorts av tidiga kristna för att få Jesus att framstå som en superhjärte.²

Ibland avvisades dessa tolkningar (*Geschichte*) och sades ha ringa eller intet värde för den moderne läsaren. Andra gånger gavs berättelserna om Jesu under naturalistiska eller mytiska tolkningar. Jesu uppståndelse förklarades till exempel med att han hade svimmat och legat medvetlös men återuppväcktes sedan han fått vila sig ett tag i den svala graven. Undret vid bröllopet i Kana lärde enligt rationalisterna ut den inspirerande religiösa sanningen att ett vanligt liv (representerat av vatten) kan förvandlas till ett alldeles speciellt liv (representerat av vinet).

Rationalisterna tillskrev den tidiga kyrkans primitiva, icke vetenskapliga världsbild berättelserna om övernaturliga händelser i Jesu liv. Forntida människor trodde att det fanns gudar och demoner som kunde påverka vad som hände. Detta fick de bibliska författarna att tala om att Jesus gjorde under, enligt rationalisterna.

”Bevis” på att Bibeln är resultatet av en primitiv världsbild

Som ”bevis” på att Bibeln har kommit till som en produkt av en primitiv världsbild pekar rationalisten på ”fakta” som kan fastställas genom att

---

² Men Gud säger (2 Petr 1:20) att de män som skrev Bibeln var inspirerade av honom inte bara när de skrev historiska fakta (Jesus levde, dog, uppstod och for upp till himlen) utan också när de tolkade dessa fakta (vad Jesu återlösningsverk betyder för oss).

studera religion hos primitiva folkgrupper i världen idag. Titta på vissa eskimåer eller en del stammar i Afrika eller Sydamerika, säger rationalisten. Han hävdar att man genom att studera sådana folkslag kommer att kunna dokumentera hur alla religioner och heliga böcker, inklusive Bibeln, har kommit till.

Det första stadiet av religion hos primitiva grupper är att det utvecklas religiösa myter. I dessa myter sägs mycket bero på gudars och demoners verksamhet. Myterna kan innehålla ett frö av sanning men överges när primitiva folk utvecklar förmågan att lära sig mer om omvärlden genom vetenskapliga undersökningsmetoder. De ersätts av religiösa "sanningar" som mer och mer har sin grund i naturlig orsak och verkan.

Den slutsats som rationalisten drar av detta "bevis" på hur alla religioner har uppkommit är, att Bibeln är en hjälp endast i den meningen att den bidrar till studiet av hur religiösa tankar utvecklas. För alla rationalister är Bibeln en helt igenom mänsklig bok, underkastad den mänskliga insiktens alla starka och svaga sidor som förvärvats genom att studera mänskliga erfarenheter.

David Kuske

(forts i nästa nr)

”Påskynda” Guds dags ankomst? (2 Pet 3:12)

”Då nu allt detta går mot sin upplösning, hur heligt och gudfruktigt skall ni då inte leva, medan ni väntar på Guds dag och påskyndar dess ankomst — den dag som får himlar att upplösas i eld och himlakroppar att smälta av hetta” (2 Pet 3:11-12). (Svenska Folkbibeln 1996).

Sammanhanget

När kommer den yttersta dagen? Alla trogna bibelläsare vet att det finns endast ett svar på den frågan: Vi vet inte när den yttersta dagen kommer. Ingen känner den dagen. Bibeln är mycket tydlig när den talar om detta (se t ex Matt 24:44 och 25:13; 1 Tess 5:2; 2 Pet 3:10). Den yttersta dagen ligger utanför det som Gud har velat uppenbara för oss i sitt Ord. Trots att ingen känner tidpunkten för Herrens återkomst, förmanar Bibeln oss att vaka. Den talar också om tecken som skall få oss att vara beredda, så att denna stora och avgörande dagen inte kommer oväntat (Luk 21:25).

I 2 Petri brev, 3 kapitel, undervisar aposteln om den yttersta dagen. Han säger att i den sista tiden skall det komma människor som säger att det är ingen fara. ”Hur går det med löftet om hans återkomst?” skall de säga. ”Ända sedan våra fäder dog förblir ju allting precis som det har varit från världens begynnelse” (v 4). Men detta är felaktiga och farliga tankar. En gång tidigare har världen gått under, nämligen genom den stora världsomspännande floden, då hela jorden översvämmades av vatten (v 6). Detsamma skall ske på nytt igen med den skillnaden att då skall världen förgås med eld (v 7). ”Då skall himlarna försvinna under våldsamt dån och himlakroppar upplösas av hetta och jorden och de verk som är på den inte mer finnas till” (v 10).

Orsaken till att det ser ut som om Herrens dag dröjer, är inte att Gud har glömt sitt löfte utan att han är tålmodig mot människorna. ”Nej, han har tålmod med er, eftersom han inte vill att någon skall gå förlorad utan att alla skall få tid att omvända sig” (v 9). Den enda orsaken till att den yttersta dagen inte kommit för länge sen, är alltså Guds tålmod och nåd.

Hur skall vi förhålla oss under det att vi väntar på denna dagen? Vi skall leva ”heligt och gudfruktigt”, säger aposteln (v 11). Vi skall inte

leva som om det aldrig kom någon yttersta dag men hela tiden vaka i helighet och med gudsfruktan.

Det är typiskt för den troende att han väntar med längtan efter den yttersta dagen. Han säger med Paulus: ”Jag skulle vilja bryta upp och vara hos Kristus, det vore mycket bättre” (Fil 1:23), och med Johannes ber han : ”Kom Herre Jesus!” (Upp 22:20). Samtidigt är det också typiskt för en kristen att vara trogen i sitt kall på jorden. Varje kristen vet vilken stor och härlig tjänst Gud har kallat honom till, nämligen att förkunna evangeliet för en värld som går mot förtappelsen, så att människor kan nå fram till omvändelse och bli frälsta för evigheten.

”Påskynda” den yttersta dagen?

Kan de troende ”påskynda” den yttersta dagen? Kan de kristna på något sätt förhålla sig så att den yttersta dagen kommer fortare? Det kan verka så när vi läser 2 Pet 3:12.

Ett litet studium i den grekiska texten visar emellertid, att det är inte säkert, att det är det texten vill säga. Verbet som i många översättningar är översatt med ”påskynda”(*speudontas*), är presens particip av verbet *speudå* som kan betyda ”hasta” eller ”skynda sig”. ”Guds dags ankomst” står i ackusativ (*tän parousian täs tou theou hämeras*). Därmed kan det se ut som om översättarna har rätt i sin transitiva förståelse av verbet, och att ”Guds dags ankomst” är ett direkt objekt till verbet ”påskynda”.

Om vi läser andra översättningar, kan vi se att det faktiskt finns en del andra tolkningar av detta uttryck. Vissa översätter *speudå* med ”hasta/skynda sig mot Guds dag”. Så gör t ex King James: ”...looking for and *hasting unto* the coming of the day of God...”, och den tyska Lutherbibeln: ”...daß ihr wartet und *eilet zu* der Zukunft des Tages des HERRN...”. Den amerikanska New International Version (NIV) översätter: ”...as you look forward to the day of God and *speed* its coming”, men anger ett alternativ i en fotnot: ”... as you *wait eagerly* for the day of God to come...”.

NIV finner stöd för sistnämnda alternativa översättning hos vissa språkforskare. *H. K. Moulton* har ”to be eager for the arrival of” som en möjlig översättning av *speudå* här i 2 Pet 3:12, medan *Lidell & Scott* föreslår tre möjliga översättningar av ordet: a) ”set going, urge on, hasten”; b) ”seek eagerly, strive after”; c) ”promote or further zealously, press or urge on”. *W. Bauer* föreslår ”strive for something” som översättning av *speudå* i vår text. Både *Lidell & Scott* och *W. Bauer* anger flera utombibliska exempel till stöd för sin översättning. Det är alltså

möjligt att översätta ordet *speudå* på ett sätt som medför, att Guds dags ankomst, inte delvis läggs i de troendes händer.

Kommentatorer som översätter med ”påskynda Guds dags ankomst”, har många förslag till hur de kristna kan påskynda Guds dag. *The NIV Study Bible* säger t ex: ”Den dagen kan påskyndas av Guds folk i det att de skyndar sig att utföra hans planer. Eftersom han väntar på alla som skall bli omvända (v 9), är det så att ju fortare de troende bringar andra till Frälsaren desto fortare kommer den dagen (jfr Apg 3:19-20). Bön tjänar också till att påskynda den dagen (Matt 6:10), likväl som ett heligt liv gör det (v 11).”

Ändå tror vi inte att det är nödvändigt att försöka förklara hur de kristna kan påskynda Guds dag. Petrus skriver till de kristna om den yttersta dagen, för att motsäga dem som påstod att det inte skulle komma någon yttersta dag (v 4). Det skall verkligen komma en dag då allt skall upplösas, säger han. Han förmanar därför till vaksamhet och iver. Men det är tveksamt om han önskar ge de troende en föreställning om att den yttersta dagens ankomst till en viss grad ligger i deras egna händer. Han uppfordrar dem till att leva heligt och gudfruktigt medan de väntar på den yttersta dagen. Till det hör otvivelaktigt både uthållighet i bönen och en iver i utbredandet av evangeliet till alla folkslag. Men den yttersta dagens ankomst ligger i Guds, den allsmäktiges händer allena.

Egil Edvardsen

Hör apokryferna till Bibeln?

Fråga

Varför har inte Svenska Folkbibeln med de s.k. apokryferna i sin översättning? Åtminstone GTs apokryfer är ju väldigt berömda. Hade det inte varit en stor tillgång att ha med dem? Kommer de med i en kommande revidering kanske?

Svar

Svenska Folkbibelns översättning av "BIBELN DEN HELIGA SKRIFT" har underrubriken "Gamla och Nya testamentets kanoniska böcker". Därmed är utsagt att vår utgåva endast innehåller de böcker som är *kanoniska*. GTs apokryfer kan inte räknas till Gamla testamentets kanoniska skrifter (se närmare nedan).

Den hebreiska kanon, judarnas heliga skrifter, som Nya testamentet ansluter sig till som den sanna uppenbarelsen från Gud, som "inte kan göras om intet" (Joh.10:35), bestod redan flera hundra år före NT av tre huvudavdelningar: 1) *Torá* (= de fem Moseböckerna), 2) *Neviim*, dvs Profeterna (= dels de förra profeterna, nämligen Josua, Domarboken, Samuelsböckerna och Kungaböckerna, och dels de senare profeterna, nämligen Jesaja, Jeremia, Hesekiel och Tolvprofetrullen, dvs Hosea, Joel, Amos, Obadja, Jona, Mika, Nahum, Habackuk, Sefanja, Haggai, Sakarja, Malaki), och slutligen 3) *Ketuvim*, dvs Skrifterna (= Psaltaren, Ordspråksboken och Job, de fem festrullarna, dvs Höga Visan, Ruth, Klagovisorna, Predikaren och Ester, samt Daniel, Esra-Nehemja och Krönikeböckerna¹).

När Jesus enligt Luk.24:44 säger: "Allt måste uppfyllas som är skrivet om mig i Mose lag (= *Torá*), hos profeterna (= *Neviim*) och i psalmerna (= *Ketuvim*²), hänvisar han till den hebreiska kanon. Vårt Gamla tes-

---

¹ När Jesus enligt Matt.23:35 nämner mordet på Abel (1 Mos.4:8) och mordet på Sakarias (2 Krön.24:21), nämner han sålunda det första och det sista mordet som omnämns i den hebreiska kanon.

² Judarna hänvisar ofta till ett kapitel, ett avsnitt eller en hel avdelning genom att nämna dess början. Genom att nämna "psalmerna" = Psaltaren, början av *Ketuvim* (Skrifterna), kan alltså hela *Ketuvim* avses. Eftersom kanons alla tre delar ofta benämns "Skrifterna" (t.ex. Luk. 24:45), undviks missförstånd om benämningen "psalmerna" brukas för kanons tredje del.

tamente innehåller exakt samma skrifter men i delvis annan ordning. De är ordnade efter principen historiska böcker, poetiska böcker och sist skriftprofeternas böcker.

Hur kommer det sig då att våra gamla bibelöversättningar före 1917 års översättning också innehöll GTs apokryfer och att dessa apokryfer enligt den katolska kyrkan är lika kanoniska som Bibelns övriga böcker? Det har sin grund i att när lärda judar i Alexandria ett par hundra år före Kristi födelse översatte den hebreiska kanon till grekiska (= Septuaginta), visade de också stort intresse för andra judiska skrifter som de ansåg uppbyggliga men som tillkommit efter de kanoniska böckerna under den s.k. intertestamentala tiden. När denna litteratur (uppbyggelse- och vishetsböcker och böcker om judarnas historia efter GTs tid) fogades till avskrifterna av de översatta kanoniska böckerna, kom många längre fram i tiden att missförstå detta och räkna en del av denna senare judiska litteratur som kanonisk. Men de lärda judarna i Alexandria hade knappast avsett att utvidga den gammaltestamentliga kanon, eftersom man ansåg att Guds direkta uppenbarelse hade upphört i och med de sista profeterna på 400-talet f.Kr.

Ibland påstås att den hebreiska kanon fastställdes först efter Jerusalems förstörelse (70 e.Kr.), då judarnas skriftlärda ledare ca 90 e.Kr. samlades till ett möte i Jamnia. Men det är ett missförstånd. I Jamnia diskuterade judiska ledare hur de kanoniska böckerna skulle användas. Man utgår ifrån den kanon som sedan länge existerade och diskuterar de böcker som i vissa avseenden ansågs svåra att tolka och använda rätt. Det gällde Hesekiel med den märkliga synen i kap.1 samt kap.16 och 23 som inte ansågs lämpliga att läsa före 30 års ålder. Vidare diskuterades bl.a. Ester, som inte nämner Guds namn och ger upphov till en fest (Purimfesten) som inte har sin grund i Torá, vidare Höga Visans kärleks-skildringar och tolkningen av Predikarens budskap

De tidiga kyrkofäderna hade stor nytta av Septuagintas grekiska översättning. Flera av dem ville bara använda sig av de skrifter som var kända på hebreiska, dvs. den hebreiska kanon, t.ex. Origenes. Andra, t.ex. Augustinus, ville att också övrig judisk litteratur som förmedlats via Alexandria skulle brukas i kyrkan och översättas till latin. Därför tvingades Hieronymus mot sin vilja att översätta till latin också de apokryfa skrifterna. När sedan Hieronymus översättning (= Vulgata) blev den katolska kyrkans officiella översättning, kom apokryferna att ingå i denna kyrkas kanon. Bl.a. som reaktion mot Luther hyllades de som kanoniska (ordagrant ”deuterokanoniska”, dvs kanoniska i ett senare skede), sedan denne under reformationen förklarar att apokryferna *inte*

var likvärdiga med de kanoniska skrifterna. Luther liksom Hieronymus visste ju att apokryferna inte ingick i den hebreiska kanon, de heliga skrifter som Jesus hänvisade till.

Vilka böcker räknas till Gamla testamentets apokryfer?

Termen *apokryfer* är lite krånglig. Det grekiska ordet *apókryfos* betyder ”undagömd, dold, tvekelaktig”. Men vilka skrifter som skall räknas till GTs apokryfer är inte helt klart. Det var Luther som avgjorde apokryfernas omfång inom protestantismen. Han tillfogade Manasses bön som före honom inte räknats dit och han utslöt Tredje och Fjärde Esraboken³. Men i flera grekiska handskrifter till Septuaginta finns också andra böcker som inte räknas till GTs apokryfer. Det gäller t.ex. Tredje och Fjärde Mackabeerboken.

Bibel 2000⁴, som har med apokryferna, har infört några nymodigheter. Ordningen på böckerna har blivit en annan. Esters bok har i sin helhet översatts från grekiska och ingår nu som sammanhållen skrift. I tidigare utgåvor på svenska publicerades bara de stora grekiska tilläggen till den hebreiska texten. I Tillägg till Daniel har en annan uppdelning gjorts. Slutligen har Jeremias brev återgetts som en självständig skrift och inte som en del av Baruks bok.

Med Luther kan vi säga att apokryferna är nyttiga att läsa. De innehåller viktiga uppgifter om judiskt liv och judisk tro efter Gamla testamentets tid. De ger goda inblickar i den förändring som judisk tro genomgick under århundradena före Kristi födelse och är en betydelsefull historisk länk mellan Gamla och Nya testamentet. I synnerhet böckerna Salomos vishet och Jesus Syraks vishet är av stort uppbyggligt värde. Kunskap om apokryfernas innehåll hör också till god allmänbildning. Men apokryferna kan inte jämföras med ”Den Heliga Skrift” och därför skapas lätt missförstånd och förvirring, om de publiceras inom dess pärmar.

Här följer kort några uppgifter om de böcker som brukar räknas till Gamla testamentets apokryfer:

Tobit torde ha tillkommit någon gång mellan 400 och 170 f.Kr. Budskapet är att det lönar sig att lyda lagen och vara trogen Guds påbud. Bokens skildring är förlagd till Nineve/Assyrien och Medien på 700-talet f.Kr. De historiska och geografiska uppgifterna om 700-talet är bristfälliga.

---

³ De ingår i Vulgata, men Fjärde Esraboken finns inte med i Septuaginta. Tredje Esraboken kallas i den grekiska texten för Första Esdras.

⁴ Bibel 2000 använder inte namnet ”Den Heliga Skrift”, inte heller underrubriken ”Gamla och Nya testamentets kanoniska böcker”.

Samtidigt som denna bok fått beröm som en vacker och helig historia eller som ett uppbyggligt och nyttigt diktverk, har den kritiserats för viss gärningslära (Tob.4:10-11) och att bortdrivandet av demonen Asmodaios kunde ske med hjälp av magiska handlingar (Tob.8:2f).

Judit tycks ha tillkommit på 100-talet f.Kr. Den är en berättelse om mod och list, om motstånd och laglydnad och om seger genom Guds makt. Handlingen är förlagd till den babyloniske härskaren Nebukadnessars tid och främst till norra Palestina. Luther betraktar Judit som en allegori, en vacker religiös bok, även om den innehåller ett stort antal felaktigheter.

Ester enligt den grekiska texten är en bearbetning av den gammaltestamentliga Esters bok. Genom tillägg och förändringar har Esters boks gjorts ”frommare”. Den grekiska bearbetningen av Ester torde ha lämnats till ett judiskt bibliotek i Alexandria 114 f.Kr.

Första Mackabeerboken speglar en svår tid för det judiska folket efter Alexander den stores död. Den handlar om religionsförföljelse och revolt, om förnedring och frihetskamp. Sannolikt har den anonyme författaren, en lärd jude från Judeen, skrivit boken omkring år 100 f.Kr. För Luther har boken betydelse, eftersom den beskriver och namnger det som Daniels profetia (kap.11) handlar om. Luther är mycket positiv till denna bok, men han vet att den inte tillhör kanon.

Andra Mackabeerboken handlar om judarnas öden under Judas Mackabaios tid och ledarskap. Den skildrar delvis samma tid som Första Mackabeerboken men koncentrerar sig på religionen och templet. Boken tycks ha vuxit fram i omgångar och färdigställd omkring 130 f.Kr. Berättelsen i 2 Mack.12:38-45 om offer för de döda har i den romersk-katolska traditionen varit viktig för dess lära om skärselden. Luther är mycket avvisande mot denna bok men översätter och ger ut den på grund av skildringen av martyrerna och en del annat. Boken har också kritiserats för dess skildring av Rasis självmord (2 Mack.14:37-46).

Salomos vishet är en förmanande och uppmuntrande skrift. Författaren, som använder sig av Salomos namn, är sannolikt en bildad och språkkunnig jude kring vår tideräknings början. I den tidiga kyrkan lästes denna bok (Vishetens bok) med stort intresse, eftersom den innehåller avsnitt som lätt kunde tolkas kristologiskt. Luther menar att det finns mycket gott och läsvärt i boken och ser den som en god utläggning av det första budet. Peter Fjellstedt riktat kraftig kritik mot Vish.3:18 i en not till detta ställe. Han skriver: ”Detta ställe allena är tillräckligt bevis, att denna bok är blott en mänsklig skrift, ty här avskärs för sådana barn (”äktenskapsbrytares barn”, v.16) även hoppet om frälsningen, så

att de måste bli fördömda, om de också dör tidigt. Men Gud vill att alla människor skall bli frälsta. Och det är klart, att så snart en människa kommer till tron på Herren, blir hon frälst, utan avseende på hennes naturliga härkomst. Vill vi tillämpa de föregående verserna bara på detta närvarande livet, så går de inte heller alltid i fullbordan.”

Jesus Syraks vishet är en bok om gudsfruktan, om en tillit till och respekt för Gud som skall visa sig på livets alla områden. Författaren heter Jesus (hebr. Jeshúa), son till Elasar och kallas efter en berömd förfader för Syraks son. Boken har tillkommit någon gång på 190- eller 180-talet f.Kr. Syraks bok är en mycket populär bok bland de tidiga kristna fäderna. Syr.24 om visheten tolkas ofta kristologiskt. Visheten är Kristus som utgår från Guds mun. För Luther tillhör Syraks bok de värdefullare. Flera ordspråk från boken har överlevt in i vår tid, t.ex. ”av sysslolöshet lär man mycket ont” (Syr.33:29).

Baruk har sitt namn efter profeten Jeremias sekreterare (Jer.36:4) och påstås vara skriven under landsflykten i Babylon på 500-talet f.Kr. Men dit kom aldrig Baruk enligt Jeremias bok. Boken tycks ha tillkommit i etapper och slutredigerats på 100-talet f.Kr. Hieronymus säger att judarna varken läste eller ägde boken och Luther gillar den inte. Han betvivlar att Jeremias sekreterare Baruk skulle ha kunnat åstadkomma en så undermålig bok. Han säger att han helst hade låtit bli att översätta den till tyska. Men i den version som han hade framför sig ingick Jeremias brev som bokens sista kapitel och eftersom detta kapitel (Bar.6) talar så kraftfullt och bra mot avgudadyrkan, översatte han hela Baruk.

Jeremias brev är en predikan som alltså vill varna för avgudadyrkan. Det har utgjort det sista (sjätte) kapitlet i Baruks bok. I den äldre svenska översättningen av apokryferna från år 1921 är det fortfarande så. Men i äldre grekiska handskrifter är Jeremias brev klart en egen skrift. Den skrevs ursprungligen på hebreiska, kanske redan på 300-talet f.Kr. Men sedan har den översatts till grekiska, sannolikt på 100-talet f.Kr., och den har bara bevarats i sin grekiska textform.

Tillägg till Daniel består av tre tillägg till den kanoniska Danielsboken. De saknas i alla kända hebreiska/aramaiska handskrifter till Daniels bok. Tilläggen finns inte heller med bland textfynden i Qumran, trots att man där funnit delar av åtminstone sju olika kopior av Daniels bok. De tre tilläggen är tämligen disparata delar som fogats till boken för att på något sätt stärka dess budskap. Tillägget om Susanna är en sedelärande skildring om lögn och svek och om att det sanna och rätta alltid segrar till slut. Till berättelsen om den brinnande ugnen har tillagts två långa bönepartier. Det sista tillägget om Bel och ormguden är kopplat till slu-

tet av Daniels bok och Daniels liv. Här finns också den märkliga episoden om profeten Habackuk som på ett övernaturligt sätt flygs till Babylon med mat.

Manasses bön är en syndabekännelse. Den ingår inte bland de böcker som översattes eller fogades till det grekiska Gamla testamentet i Alexandria. Den saknas helt i de äldsta grekiska handskrifterna till Septuaginta. Det tillhör Luthers insatser att Manasses bön ingår bland GTs apokryfer. Luther översatte den lilla skriften tidigt och tyckte uppenbarligen om den. Inom romersk-katolsk tradition har dess öde och status växlat.

Apokryferna på svensk mark

De tidigaste vittnesbörden om apokryferna på svensk mark kan ses i bevarade kalkmålningar i medeltida kyrkor, även om händelser och personer i de kanoniska böckerna dominerar. Den kristendom som en gång kom till Sverige var ju den romersk-katolska, som betraktade apokryferna som en del av kanon. I den katolska gudstjänsten är apokryferna med på samma villkor som övriga skrifter.

I och med Gustav Vasas Bibel av år 1541 utkom på svenska för första gången en fullständig bibel. Denna översättning bygger på den tyska Lutherbibeln och följer därmed Luthers korrigering av den katolska synen på apokryferna. Luther tar nämligen avstånd från den katolska uppfattningen att apokryferna skulle höra till kanon, men han framhåller att de ändå är nyttiga att läsa.⁵ För att klargöra skillnaden mellan kanoniska böcker och andra läsvärda böcker introducerar Luther en nyhet. Som den förste placerar han de gammaltestamentliga apokryferna i en egen avdelning för sig mellan Gamla och Nya testamentet. Luther vill markera att apokryferna inte ingår i den hebreiska kanon. På denna punkt är han överens med Hieronymus, som också kände till den hebreiska kansonns rätta omfång och som menade att apokryferna inte fick användas som grund för läroståndpunkter. Detta ställningstagande var särskilt riktat mot 2 Mack.12:43-45 om bön och offer för de döda.

Men i och med att apokryferna likväl fick ett utrymme inom Bibelns pärmar, ledde det till att också många lutheraner kom att räkna dem som bibliska skrifter. Det hjälpte inte att Luther i sitt förord framhöll att apokryferna inte hörde till den hebreiska Bibeln och därför inte hade samma dignitet som den hebreiska kanon.

Allvarlig kritik mot apokryferna inom svenska lutherdom kom att

---

⁵ Så här står det i Luthers företal till apokryferna: "Apocrypha. Thet äro: Böcker som icke finnas i then Ebreiska Bibelen, ock äro fördenskul icke lika räknade wid the andra Böcker i then helga Skrift: dock nyttiga til at läsa."

framföras först på 1700-talet. Prästen Anders Elfving t.ex. betonade i sin huspostilla att apokryferna inte har samma värde som de kanoniska böckerna. Man skall bara rätta sig efter dem i den mån ”de komma öwe-rens med de öfriga Skriftens böcker, som af Guds Helige Ande omedelbarligen äro de heliga menniskor ingifna”. Vid mitten av 1800-talet intar bibelutläggaren och prästen Peter Fjellstedt en hållning som påminner om Elvings. Han anför fyra argument för att apokryferna inte har samma värde som övriga bibliska skrifter: 1) De har aldrig blivit ”ansedda och upptagna såsom af Gud uppenbarade och genom Guds anda ingifna böcker i den judiska kyrkan”. 2) De nämns eller citeras inte i Nya testamentet. 3) De är inte skrivna på hebreiska eller arameiska och används inte i den första kristna församlingen. 4) De innehåller avsnitt som ”icke öfwerensstämma med de böcker, som obestriddigt äro ingifna av den Helige Ande, och somliga ställen strider emot sakens natur och omständigheter eller emot andra trowärdiga wittnesbörd”.

Medan den bibelkommission arbetade, som Gustav III hade tillsatt 1773 och som resulterade i 1917 års bibelöversättning, uppstod i början av 1800-talet en strid om huruvida apokryferna skulle finnas med i Bibeln. En grupp, påverkad av skotsk reformert frikyrklighet och understödd av Brittiska och utländska bibelsällskapet, ville inte ha apokryferna med i de utgåvor, som började tryckas och spridas i massupplagor vid denna tid. Biblarna blev bl.a. billigare utan apokryferna. En annan grupp, främst präster i Svenska kyrkan, ville ha med apokryferna. Främst av ekonomiska skäl kom apokryferna att försvinna ur flertalet svenska bibelutgåvor från 1830-talet och framåt.

När arbetet med den nya bibelöversättningen (den som vi kallar 1917 års bibel) skulle slutföras mot slutet av 1800-talet, var det sålunda redan vanligt att inte ha med apokryferna i helbibeln. Bibelkommissionen koncentrerade sig därför på Gamla och Nya testamentet. Först i detta arbetes slutskede blev det aktuellt att ta itu med apokryferna. Ett par personer fick i uppdrag att nyöversätta apokryferna och deras förslag utsändes på remiss i början av år 1915. Men remissarbetet drog ut på tiden och förslaget nämndes inte i den kyrkomötesdebatt som föregick beslutet att anta översättningen av Gamla och Nya testamentet (1917 års bibel). Först vid 1920 års kyrkomöte kunde översättningen av de gammaltestamentliga apokryferna antas och kyrkomötet ville nu att Kungl.Maj:t skulle låta apokryferna ingå i 1917 års bibel. Men Kungl.Maj:t gillade och stadfäste aldrig apokryferna utan sade bara i sitt beslut från 1922: ”hava Vi godkänt denna översättning av Gamla testamentets apokryfiska böcker”.

Bland Svenska kyrkans företrädare har sålunda inställningen till apokryferna varit något oklar. Inom svensk frikyrklighet är situationen en annan. Apokryferna har i stort sett inte spelat något roll alls. Kritik riktas mot apokryferna för att de innehåller historiska felaktigheter, dogmiska tveksamheter och berättelser som är både ofromma och omoraliska. För den katolska kyrkan är apokryferna, som redan nämnts, lika mycket kanoniska och bibliska som övriga skrifter i Bibeln. Därför kallas dessa skrifter inte för apokryfiska inom den katolska kyrkan utan för ”deutero-kanoniska”. När det gäller grekisk-ortodoxa och olika orientaliska invandrarkyrkor är situationen svår att överblicka. Men de flesta har påverkats av att Septuaginta har med dessa skrifter och inkluderar därför apokryferna i sin kanon. Flera ortodoxa kyrkor accepterar också Tredje och Fjärde Mackabeerboken som kanoniska, eftersom dessa finns med i flera handskrifter till Septuaginta. Men det föreligger inte någon enighet om kanons exakta omfång inom den stora familjen av ortodoxa kyrkor.

Sammanfattning

Apokryferna tillhör inte den hebreiska kanon som var Jesu Bibel. Det var redan Hieronymus klar över men han tvingades ändå ta med dessa skrifter i sin översättning (Vulgata). Detta har skapat det missförståndet att apokryferna är en del av kanon. Luther försökte rätta till detta missförstånd genom sitt förord till apokryferna och genom att placera dem för sig mellan Gamla och Nya testamentet. Men eftersom apokryferna fanns kvar inom Bibelns pärmor i Lutherbibeln, kunde det missuppfattas som om apokryferna var en del av den bibliska kanon och en viss förvirring har blivit följden.

Eftersom Svenska Folkbibeln presenterar sig som ”Den Heliga Skrift, Gamla och Nya testamentets kanoniska böcker”, vore det felaktigt att ha med apokryferna. De får inte jämföras med Den Heliga Skrift. Men vi håller med Luther om att apokryferna har sitt värde och är nyttiga att läsa.

Litteratur: För den som vill studera apokryfernas innehåll hänvisas till översättningen av apokryferna från år 1921 eller till Bibelkommissionens nya översättning av apokryferna från år 1986: *De apokryfa eller deutero-kanoniska skrifterna*. En ny och mycket bra guide till apokryferna har författats av Lars Olov Eriksson och heter *De glömda böckerna* (Libris 1999). Från denna bok har mycket av materialet i denna artikel hämtats. En mera kortfattad presentation av apokryferna föreligger i Anders Sjöbergs bok *Lilla bibelguiden* (Libris 1999). Denna bok kan särskilt rekommenderas när det gäller presentationen av Bibelns kanoniska böcker.

Seth Erlandsson

”Maranatha” (1 Kor 16:22)

Fråga:

Är uttrycket ”maranatha” (enligt SFB ett arameiskt uttryck) slutligt uttolkat? Det finns olika översättningsalternativ i andra bibelöversättningar. Enligt SFB är betydelsen ”vår Herre, kom!”. Ska man uppfatta detta ord som en bön eller ett påstående?

Svar:

Maranatha är ett arameiskt uttryck i den grekiska grundtexten. 1 Kor är ett brev till bl a församlingen i Korint (1:2), som Sostenes (1:1) skrev, på diktamen av Paulus (16:21). Brevet skrevs från början på grekiska och med grekiska bokstäver.

Det finns en enighet om att just uttrycket *maranatha* inte är grekiska, utan arameiska skriven med grekiska bokstäver, en transkription.

Grundtexten till 1 Kor 16:22

Det finns en mängd grekiska handskrifter till 1 Kor. De är alla avskrifter. Det finns vidare handskrifter som är tidiga översättningar av brevet. För att utröna vad som stod i originalet har man jämfört olika handskrifter med varandra. Så har man fått fram en text som troligtvis är den ursprungliga. Beträffande vårt uttryck i 16:22 är textforskarna säkra på vilka bokstäver som stått i originalet. Men det finns en annan osäkerhet. Man vet inte hur bokstäverna MARANATHA skrevs. De *kan* ha delats upp som MARANA THA eller som MARAN ATHA. Båda uppdelningarna ger upphov till arameiska ord och är alltså ur den synpunkten möjliga. En del handskrifter har den första uppdelningen, andra den andra.

Dessutom bör en sak påpekas. Det var vanligt att skriva ihop orden med varandra. Kanske har uttrycket stått ihopskrivet redan i det grekiska originalet. Det är till och med möjligt att de två orden uttalades sammansmälta till ett utrop, såsom i det hebreiska *hallelujah* ”prisa Herren!”, som kommer från *hallelu* och *jah*. I så fall är ju en sammanskrivning naturlig även från arameiskans synpunkt. Hursomhelst består uttrycket av två *ursprungligen* separata arameiska ord.

Översättningar av uttrycket

Låt oss nu först anta att de två, åtminstone till sitt ursprung separata,

arameiska orden var MARANA och THA. Det första ordet betyder ”vår Herre”. Det andra ordet betyder ”kom!”. Svenska Folkbibeln (SFB) har denna uppdelning. Den framstående forskaren Gustaf Dalman och många efter honom har förespråkat den. Vi får då SFB:s översättning ”vår Herre, kom!”

Vi tittar så på det andra alternativet MARAN ATHA. Det första ordet betyder som i det första alternativet ”vår Herre”. Betydelsen av det andra ordet är däremot svårare att slå fast. Det kan betyda ”kom!”¹ eller ”har kommit”.² Aramaisten Klaus Beyer anser att denna andra uppdelning är den riktiga. Han hävdar att man i talspråket vid den här tiden inte längre uttalade *långa obetonade vokaler i slutet av ord*. MARANA uttalades därför som MARAN. Ska man uppfatta detta ord som en bön eller ett påstående?³ Vidare hävdar han att THA i Palestina betydde ”nåväl”, vilket förstas gör den förstnämnda uppdelningen orimlig. Dessa resonemang stöder således det andra alternativet. Och då det alternativet är dubbeltydigt, får vi för att förstå uttrycket se på dess kontext.

Uttryckets kontext

Uttrycket *maranatha* står i ett sammanhang som karaktäriseras av yttersta allvar. Paulus säger i början av versen: ”Om någon inte har Herren kär, skall han vara under förbannelse.” Av innehållsliga skäl är det då naturligt att översätta ”kom!”. Då är *maranatha* en bön om Kristi återkomst: ”vår Herre, kom!” En liknande bön, men på grekiska, finns i Upp 22:20. Det arameiska uttrycket används också i ett gudstjänstsammanhang och i en ton av allvar i den fornkyrkliga skriften *Didache* 10:6. Dessa observationer tyder på att SFB:s översättning är att föredra.

---

¹ Det finns en svaghet med översättningen ”kom!” av ATHA. Den form av arameiska som noggrannast försetts med tecken för vokaler och vars uttal man alltså bäst känner till finns i Gamla testamentet. Och ska vi gå efter den arameiskan skulle nog översättningen ”kom!” förutsätta den grekiska transkriptionen ETHA! Men man känner inte till uttalet av arameiskan på Jesu och Paulus tid väl.

² Mindre trolig är däremot betydelsen ”skall komma” eftersom perfektformen just inte används om framtid i arameiskan. Den grekiska transkriptionen med A som sista vokal gör betydelsen ”kommer” (= particip) osannolik.

³ Som exempel anför Beyer Jesu ord på arameiska till flickan i Mark 5:41, KOYM. Det hade stått KOYMI om ovan nämnda slutvokaler uttalats. Vissa handskrifter har visserligen KOYMI i den versen. Men det är sannolikt inte ursprungligt utan ett senare försök att rätta talspråket (= det Jesus uttalade) efter den hebreiska eller arameiska, som vi har i Gamla testamentet, hävdar Beyer. Men låt oss tänka att det var tvärtom: en ändring från originalets KOYMI till KOYM. Det är möjligt men verkar faktiskt inte lika sannolikt. Visserligen kan man tänka sig att en arameiskskunnig skrivare i ett senare skede, när de ovan nämnda slutvokalerna slutligen fallit bort, studsade till inför KOYMI i Mark 5:41 och ändrade det till KOYM, efter den arameiska som han själv talade. Men det blir mer ovanligt, ju längre fram man går i tiden, att skrivare kunde arameiska eller ens hade kontakt med arameisktalande. Grekiskan blev tidigt kyrkans språk.

Slutsatser

Om uttrycket har uttalats som två ord och vilka de i så fall är, är alltså omtvistat, men inte av avgörande betydelse för hur man översätter uttrycket. Uttrycket *maranatha* uppfattas naturligtast som bönen "vår Herre, kom!".

Hermann Pihlajamaa

Ingemar Furberg
**Bibelkritiken
och
kristologin**

- Hur skall man ställa sig till de resultat som den historisk-kritiska bibelforskningen lägger fram?
- Hur skall det bli, när bibelkritiken kommer med resultat, som inte stämmer överens med tron?

I denna skrift visas hur ett antal nytestamentliga textställen med kristologiskt innehåll, har tolkats av den historisk-kritiska metodens företrädare. Det diskuteras huruvida dessa tolkningar är tillräckligt underbyggda och huruvida de har stöd i den vidare kontexten.

118 sid. – 85 kr.

Beställ från
Tidskriften *Biblicum*, N Stationsg 29, 287 72 Traryd.
Tel 0433-62580. carl.peterson@rixtele.com

Litteratur

Rune W Dahlén

Med Bibeln som bekännelse och bekymmer

Bibelsynsfrågan i Svenska Missionsförbundet 1917-1942 med hänsyn till Missionskolan och samfundsledningen

Bibliotheka Historico-Ecclesiastica Lundensis 42 Red: Anders Jarlert. 1999. 566 sidor inkl en sammanfattning på engelska.

Kyrkohistorien visar upp ett brett spektrum på män som i sitt studium av Bibeln genomgått stora förändringar i sin tro och inställning till bibelordet. Tyvärr har det oftast varit frågan om att man gått från en barnslig tro på Bibeln, till en liberal, eller mer tveksam inställning till bibelordets tillförlitlighet. Det finns också exempel på motsatsen, och det visar sig i förhållandet till det sammanhang man står i, ibland också till uppslitande avsked. Det är inte svårt att förstå vad det inneburit av inre kamp och ångest och utåt av motsättningar och strider. Historien kan visa upp exempel på, hur det hos enskilda människor, har lett till en ”utveckling” som format kyrkans historia. Den ovan nämnda avhandlingen visar tydligt på ett sådant exempel

Denna avhandling av Rune W Dahlén tar upp frågan om man inom Svenska Missionsförbundet (SMF) medvetet tagit ställning i bibelsynsfrågan under tiden 1917-1942.

David Hedegårds förändrade bibelsyn

Vad som i denna avhandling är av särskilt intresse för Biblicums läsare, är den omfattande delen om David Hedegård och hans verksamhet som lärare vid Missionskolan, hur han under hela trettioalet genomgick en personlig utveckling i sin syn på Skriften och dess ofelbarhet, hur han kämpade, ofta mycket ensam mot styrelser och kollegor för bibeltron, och hur han till sist tvingades lämna både skolan och SMF. Men då hade han först gått från klarhet till klarhet, till en oreserverad tro på Bibeln. Han kom till SMF:s Missionskola 1915 som elev, och efter två år fick han sin första predikantkallelse till Jönköping. Parallellt med sin predikogärning studerade han, och 1925 tog han sin fil-kand examen. Hedegård visade sig snart vara en stor tillgång för SMF, och på våren 1926 föreslogs han som extra lärare till Missionskolan. Samma år påbörjade

han sina studier i teologi i Lund, och 1928 tog han sin teol-kand examen (s 219 f).

1928 anställdes han som extra lärare vid Missionskolan. Han efterträdde då en annan omstridd person, Oskar Haglund, som senare anslöt sig till Pingströrelsen (s 228). Denne Haglund hade ersatt en annan av lärarna, Backman, som måste sluta p g a sin alltför liberala inställning till Bibeln (s 118 f).

Det var i denna miljö Hedegårds förändrade syn på Bibelns tillförlitlighet växte fram. En förändring som kom att göra det omöjligt för honom, efter många och långa strider, att fortsätta vid Missionskolan. Det var också orsaken till att han slutligen lämnade SMF.

”Bibeln som bekännelse och bekymmer”

Själva avhandlingens titel: *”Med Bibeln som bekännelse och bekymmer”* ger utrymme till frågor. Men författaren ger en mycket saklig och underbyggd redogörelse för vad som förekom inom SMF under den tid som anges i rubriken. På samma gång som det är en typisk utveckling som äger rum, är den tyvärr ett exempel på många samfunds historia. Dahléns avhandling är ett stycke modern samfunds- och kyrkohistoria, ett blad i den historiebok som visar den historisk-kritiska bibelforskningens resultat i praktiken.

SMF bildades 1878 av ett antal fria missionsföreningar runt om i Sverige. Det var läran om försoningen och i viss mån synen på den fria församlingen och nattvarden som låg till grund för bildandet. SMF antog inte någon lärostandpunkt i bibelfrågan vid tiden för bildandet, inte förrän så sent 1964. Där heter det bl a:

Svenska Missionsförbundet betraktar den Heliga Skrift såsom enda rättensnöre för tron och dess tillämpning i lära och liv. Inom denna ram råder frihet för den enskilde att under Andens ledning söka klarhet i läro och tolkningsfrågor (s 15).

Av sina medarbetare avkrävde man helt följdriktigt inte någon bekännelse till en viss bibelsyn eller utformad bekännelse. Det hindrade inte Waldenström att ställa frågan till blivande missionärer: Om så fordrades, ”var de då var beredda att där offra livet för Herren Kristi skull?” (s 284). Inom SMF liksom i andra liknande pietistiska samfund betonades ”det inre livet” och ”livsförbindelsen med Kristus”. När en viss läkare (Gunter) som var aktuell för en kallelse som missionär inte kunde ställa sig bakom Apostolicum, utgjorde det i sig inget hinder för tjänst i missionen

(s 284). Året är 1927. En ledamot i missionsstyrelsen, Axel Andersson, som senare valdes till missionsföreståndare, skrev:

Då Svenska Missionsförbundet ej är något kyrkosamfund utan en förening av fria kristna församlingar, då samfundet aldrig förut antagit någon trosbekännelse utom det personliga livets i Kristus och då Apostolicum för närvarande mest används i ceremoniell riktning eller som ett medel att uppsåra kättare, *medan Augsburgska bekännelsen strider mot en i Svenska Missionsförbundet gängse lära*, (kurs.här) någon trobekännelse ej upptages i en av Svenska Missionsförbundet auktoriserad handbok (s 285).

Av lätt förståeliga skäl blir det konflikter om någon i ett sådant sammanhang skulle hävda, eller ställa krav på en viss bibelsyn. Den ovan nämnde Oskar Haglund som vid denna tid hade en egen tidskrift, *Biblisk Tidskrift*, deltog naturligtvis i debatten. Han hade själv undervisat på Missionsskolan men slutat just på grund av bibelsynen. Haglund var en stridbar man och var inte rädd att träda fram. Eftersom han kritiserade den linje som drevs av SMF fick han mothugg från mer än ett håll. Så t ex publicerade Svenska Morgonbladet en redaktionell artikel i början av mars 1928 under rubriken ”En otäck farsot”:

Det är som om en formlig farsot av förtal och förvrängningar skulle med rasande fart breda ut sig inom den andliga fria verksamheten i vårt land just nu. Under de decennier vi i denna tidning följt den religiösa utvecklingen inom vårt folk, ha vi aldrig sett något motstycke till denna trafik, som konsekvent och systematiskt bedrives i pingströrelsens båda organ, Evangelii Härold och Biblisk tidskrift (s 291).

När Haglund senare gick i svaromål och riktade ytterligare kritik mot Missionsskolan och dess rektor, Mosesson, hur han försökt vinna över Haglund till sin liberalare bibelsyn och framhållit just Hedegård för att han hade samma syn, skrev han:

Under ca två timmars tid stod rektor M. därvid på Hedegårds sida och sökte överbevisa mig om bibelns otillförlitlighet i andra ting än de som röra frälsningen (s 293).

Att Hedegård verkligen hade en liberal syn på Bibeln vid denna tidpunkt visar sig bl a genom att han upprördes över Haglunds skrivelser i *Biblisk Tidskrift*. T ex hade en missionär anmärkt på en artikel i *Tidskrift för Predikanter*, samtidigt som han sagt några berömmande ord om *Biblisk*

Tidskrift. Hedegård undrade då om ”våra egna nu skall falla oss i ryggen genom att bli drängar åt denna sistnämnda usla tidskrift” (s 298).

Kan en ”bibelkritiker” bli missionsföreståndare?

I slutet på 20-talet skulle en ny missionsföreståndare utses inom SMF och Axel Andersson var aktuell för uppdraget. Andersson hade skrivit en bok, *Präster och profeter*, som visade hans inställning till bibelordet. Nu tar Hedegård upp denna fråga, och här börjar på allvar Hedegårds väg mot en ny bibelsyn. I Svenska Morgonbladet tar han upp striden mot Anderssons syn. Redan här visar han stor klarsyn, han kan inte acceptera att Moseböckerna kritiseras eller att NT skulle innehålla misstag och felaktigheter (s 317).

Det hjälpte inte att Andersson hävdade att hans bok var en religions-historisk framställning och inte en dogmatisk. Tonen i diskussionen mellan honom och Hedegård tilltog i styrka. Andersson skriver bl a i Svenska Morgonbladet i jan 1930:

Jag undrar dock, om inte Hedegård har anledning att känna sig en smula generad över det sällskap, i vilket han kommit. Så har under en längre tid Haglund stämplat mot Hedegård som en svår bibelkritiker. Ännu för några månader sedan kunde Hedegård bli utom sig blott för att någon talat väl om Haglund vid ett tillfälle, då denne intet ont gjort. Och nu denna förbundenhet. Det är i alla fall märkvärdigt, vad förhållandena kunna växla hastigt (s 327).

Axel Andersson valdes med två tredjedelars majoritet till missionsföreståndare på konferensen 1930 (s 345). En bibelkritiker hade blivit missionsföreståndare, men det var inte utan opposition och därmed hade man fått en spricka i SMF. Pingströrelsen kom att spela en viktig roll i den uppkomna situationen. De som opponerade fick epitetet de ”pingstbetande”. Levi Pethrus, pingstvännernas ledare kritiserade Axel Anderssons bibelsyn och kallade honom: ”Den djärvaste och mest talföre representanten för den frikyrkliga bibelkritiken i Sverige” (s 358). Pethrus fortsätter:

Man bör alltså isolera de angripna, eller med andra ord utesluta nyteologerna från den kristna församlingen. Och om någon ängsligt undrar om man verkligen ska utesluta människor som trots allt äger livet i Gud, så bör denne betänka att när det gäller en farsot så väntar man inte med att isolera den smittade tills han dött. Nyteologin är en andemakt som Guds församling skall kämpa emot med alla till buds stående medel (s 359).

Församlingar lämnar SMF

I jan 1933 begärde Missionsförsamlingen i Tyringe utträde ur SMF, som skäl angavs bl a motståndet mot pingstväckelsen samt Axel Anderssons ifrågasättande av "vissa bibeldelars tillförlitlighet såväl som den gammaltestamentliga offertjänstens gudomliga ursprung och därmed dess förebildliga betydelse till Kristi försoningsoffer på Golgata" (s 362). Vissa missionsförsamlingar delades i två läger där en del ofta gick över till, eller bildade en pingstförsamling (s 367). Hedegård insåg att det var risk för splittring och samfundets sönderfall och menade att det rätta var att "ställa missionsstyrelsen mot väggen och fråga om den är med på de nya lärorna." Han skriver också i ett brev till en pastor: "Det måste bli en uppgörelse om bibeltron" (s 360). I dec -32 gav han ut boken *Församling, dop, samfund*. Att det var dopfrågan som var en av stridsfrågorna, är alldeles klart, i synnerhet dopsätt och tidpunkt för dopet. Samfundsledningen gjorde stora försök att förhindra splittringen. I ett konferensprotokoll från 1931 ser man hur det görs försök att "rätta leden":

Uppenbart är, att ingen församlingssamfund på den hittills gällande grundvalen är möjlig om viss dopålder och visst dopsätt göras till villkor för medlemskap. Den oundgängliga betingelsen är att såväl predikanter som övriga medlemmar lägga i dagen kristlig hänsyn till andras uppfattning och låta allenast *levande tro på Jesus Kristus utgöra grund* (kurs här), varpå en kristen församling bygges (s 370).

Förbundet för Biblisk tro

Tonen skärps mot Hedegård inom samfundet och under de följande åren blir hans ställning alltmer ifrågasatt. I ett brev till Missionsstyrelsen skrev E Lindros från Hässelby, att "det var synd om predikanterna som skulle få sin teologiska utbildning av en så trångsynt man som Hedegård" (s 378).

På Predikanternas riksförbunds höstmöte 1933 håller Hedegård en predikan där han bl a säger:

Den kristna församlingens gamla tro vilar icke på så lösa grunder, att de kunna rubbas av någon vetenskap. Om vi ställas i valet mellan vetenskapen och Herren Kristus välja vi utan ett ögonblicks betänkande att tro på Kristus. Och han säger: 'Himmel och jord skola förgås, men mina ord skola icke förgås.' Vi kommer aldrig att böja oss för en vetenskap, som mästrar Jesu och apostlarnas ord. En sådan vetenskap vilar också på principer och förutsättningar, som stå i strid med den kristna tron. Ingen vetenskap och ingenting annat skall få föra oss bort från ordets fasta grund. Om vi skulle lämna den

grunden, då förlora vi den fasta marken under våra fötter och hamna ute på människotankarnas och människomeningarnas villande hav (s 377).

1937 bildas *Förbundet för Biblisk tro*, där Hedegård är den drivande kraften, även om han inte blir förbundets ordförande (s 404). "Förbundets syfte var att kämpa för biblisk tro, den kristna församlingens tro på Bibeln såsom Guds ord." Förutom att ägna sig åt fördragsverksamhet skulle man ge ut en kvartaltidskrift med namnet *För Biblisk Tro*. Redaktör var David Hedegård (s 404). Och han skriver: "En vetenskap som undergräver förtroendet för Bibeln såsom det ofelbara rättesnöret för tro, lära och liv, en sådan vetenskap förkasta vi" (s 400). Hans egen respekt för de bibliska utsagorna visar sig genom att han inte kan acceptera den kritik som riktar sig mot "vissa viktiga bibelböckers självvitnesbörd och ersätter dessa vittnesbörd med uppfattningar som rubbar tilltron till Bibelns sanning" (s 401).

Kritik mot Förbundet för Biblisk tro

"Man kan inte skänka Förbundet ett odelat förtroende eftersom dess representanter inte riktigt kan skilja på 'smått och stort, på bokstav och ande'." Författaren till denna bok säger också: "Är det nödvändigt att ha samma inställning som Hedegård till frågor som 'jungfrufödelsen och uppståndelsens huru' för att få räknas bland syndare, frälsta av nåd?" (s 405, 406)

Hedegård var fortfarande redaktör för *Tidskrift för Predikanter*, och nu restes förslag om att en redaktionskommitté skulle tillsättas, men Hedegård vägrade samarbeta. Enligt Wennfors, en blivande exegetiklärare vid Missionskolan, ska Hedegård ha sagt: "Jag tar inte emot någon människa och vill inte tala med någon" (s 416). Wennfors skriver att han för sin del, "har inte velat slå in på den hatfyllda teologiska fanatismens linje" (s 419). Att tonen i samtalen var kärv framgår av Hedegårds svar på skrivelsen: "Om jag är den onda och hart när vanvettiga människa, som jag enligt skrivelsen måste vara, så bör jag självfallet avlägsnas från redaktörskapet för *Tidskrift för Predikanter* och från min tjänst på Missionskolan" (s 419).

Vid årsmötet 1941 för Predikanternas riksförbund lämnade Hedegård redaktörskapet för förbundets *Tidskrift för predikanter* (s 468). I januari 1941 sammanträder Missionsstyrelsen, och då ska en tjänstledighetsansökan från Hedegård behandlas. Om styrelsen accepterat denna ansökan, hade Hedegård kunnat behålla sin tjänst under tjänstledigheten. Ansökan om tjänstledighet godkändes inte, och därmed var brytningen

med SMF och Missionsskolan ett faktum. Hedegård skriver i brev till Frank Mangs: ”Som Du säkert har hört har jag lämnat SMF. Diktaturen vid Tegnérsgatan 8 har vunnit sitt mål” (s 463). Också från andra sidan var omdömena hårda. En viss R Eeg-Olofsson yttrade enligt en dagboksanteckning från 1940, att ”Hedegård är psykopat, men att han troligen kunde få hjälp” (s 482).

Pietismens svaghet

Dahléns avhandling är ett stycke modern samfundshistoria som visar på de problem som uppstod inom den pietistiska rörelsen, när den väl passerat det första stadiet av etablerat samfund. Med stor klarhet visar Dahlén att den Bibel som var given till undervisning, tröst och uppbyggelse verkligen blev ett ”bekymmer”. När t ex Hedegård, som själv var en pietismens lärjunge, mer och mer insåg vikten av ett fasthållande vid Skriftens tillförlitlighet i alla dess delar, gjorde han sig omöjlig inom SMF. Den som likt Hedegård reste sig upp emot den gängse uppfattningen, orsakade starka reaktioner inom församlingen. Alla krav på en bekännelse hade en avkylande effekt på det annars så varma klimatet inom rörelsen. När t ex SMF ställdes inför frågan om Bibelns tillförlitlighet, svarade man inte med en övervägt och på dogmatisk väg behandlad fråga, utan utifrån de praktiska konsekvenser ett svar kunde få. Om SMF därmed tog medvetna steg i bibelsynsfrågan, är inte säkert. Vad man däremot med säkerhet gjorde, var att tillfredsställa den majoritet som ställde krav på en liberal och friare inställning till Bibeln. Med stor sannolikhet visste inte nämnda majoritet bättre. Man trodde att man handlade i Herrens sak när man lät en liberal syn på Bibeln dominera. Bedömningsgrunden inom pietismen var inte det skrivna ordet och den gemensamma bekännelsen utan tilltron till det ”verktyg” man menade man ägde då man lät känslan vara den slutgiltiga domaren. Istället för att just avkräva en bekännelse, ”kände” man efter vad som kunde vara äkta, ärligt och uppriktigt. Det ansågs som det kristliga och sanna. Bibeln hade förvandlats till ”bekymmer” eller åtminstone bibelfrågan. Den pietistiska rörelsen hade förlorat i slaget mot liberalteologin.

Dahlén skriver:

En stor och viktig fråga inom ett samfund som inte har en fastlagd bekännelse är vad som utgör konsensus ifråga om tron. Ett enkelt svar är att säga att Bibeln blir bekännelsen. Men det innebär att varje ifrågasättande av Bibeln blir så mycket mer allvarlig än om man hade en trosbekännelse att vila sig emot. Detta utgör säkert en del av förklaringen till varför bibelsynsdebatten blev så livlig i SMF (s 492).

Utan en gemensam trosbekännelse skulle en avvikelse i bibelsynen märkas mer än om man hade en sådan bekännelse. Så har också de liberala inom t ex Sv Kyrkan resonerat. Om man behåller de gamla bekännelserna finns det större utrymme för tolkningar, menar man. Svängrummet för "tolkningar" kunde på så sätt vidgas, lärofrågor skulle utvisas utanför spelplanen. Wennfors som efterträdde Hedegård, skrev t ex: "Det är sekteriskt och oevangeliskt att kräva av en kristen medmänniska att hon skall acceptera en viss formulering av tron innan man kan ha gemenskap med henne" (s 421).

Våra fäders avsikt med att skriva ner sin bekännelse var ju den rakt motsatta. Det gjorde man därför att man ville sammanfatta den bibliska läran och framställningen. Bibeln var deras *norma normans* och bekännelsen *norma normata*. Bibelns vittnesbörd om sig själv var så tydligt att varje lära skulle ha tydliga beläggställen i Skriften innan man kunde säga: "Detta tror vi!"

Tro och teologi

Ett annat exempel på SMF:s typiskt pietistiska inställning var sättet på vilket man talade om teologin. Då tänkte man sig den teologi som var förhärskande vid universiteten. Det hade i första hand inte med själva den teologiska undervisningen att göra utan var mer ett uttryck för teologin som prästerskapets "högra hand". Det är därför typiskt när Wennfors yttrar sig över den utveckling som ägt rum på 30-talet. Han menar att den blivit mer konfessionalistisk. Den har skilt sig från fundamentalismen men behållit sin intellektualism. Därigenom "förlorar den lätt sinne för trons karaktär av omedelbar gemenskap med Gud i Kristus och förvandlar så *tron till teologi*" (kurs här) (s 413).

Inom "teologin" kunde man acceptera den historisk-kritiska inställningen till Bibeln. Dahlén talar om de ledande personerna, de som opponerade mot den synen, som starka och kompromisslösa. De såg diplomati som svaghet och synd mot Gud när det gällde bibelsynen (s 489). Men det är viktigt att komma ihåg att det gäller inte en politisk kompromiss eller en diplomatisk fint när det rör sig om trosfrågor. Det har både den bibliska och kyrkliga historien lärt oss. Innan själva ordet "bibelsyn" ens var känt, förde Hedegård och de som delade hans syn på bibelordet en kamp som satt sina spår ända in i vår tid, en kamp för vilken det finns anledning att visa deras minne stor respekt.

Kyrkans bekännelse förenar

Dahléns avhandling är ett viktigt och intressant bidrag till 1900-talets

kyrkohistoria. Den ger en bra bild av vad som förekom inom en del av den pietistiska rörelsens möte med den historisk-kritiska metodens resultat. Den visar svagheten hos det samfund som saknar en tydlig bekännelse och som gjort sig beroende av en enda mans auktoritet, i detta fall Waldenströms. Författarens slutledningar är i vissa fall förenklade och delvis ytliga, begränsade av hans egen brist på förståelse för den kamp som består i att gå mot strömmen.

Den visar hur fältet ligger öppet, utan hastighetsbegränsning för de olika idéernas och åskådningarnas fria framfart, när den ledare är borta kring vilken samfundet samlats.

När Jesus i Joh 17 kap talar om dem som hans Fader gett åt honom, säger han: ”De har hållit fast vid ditt ord.” Hans ord hade varit deras gemensamma samlingspunkt och i det ordet hade de förenats. Det var deras *bekännelse*. Deras *bekymmer* låg på ett annat plan. Det visar deras erfarenheter och strider.

Alvar Svenson

Svensk Studiebibel

Internationell redaktör Thoralf Gilbrant

Livets Ords förlag.

Det är ett stort arbete som ligger bakom denna Studiebibel. Den har Svenska Folkbibelns översättning och noter. Studiebibeln är inte endast avsedd för förkunnare och lärare utan vänder sig i lika hög grad till den vanlige bibelläsaren ”oavsett kunskapsnivå”, som det står i inledningen.

Denna utgåva innehåller förutom GT:s och NT:s texter med tillhörande noter också kommentarer, en hebreisk och grekisk ordbok, inledning- ar, översikter, en bibelhandbok, ett bibellexikon, bilder och kartor.

Redaktörens trohet mot texten gör att denna Studiebibel höjer sig över många moderna kommentarverk. Troheten mot texten visar sig inte minst genom att man betonar Bibelns enhet i förhållandet mellan GT och NT. De gammaltestamentliga böckerna får själva ange sin datering, och det som en bibelbok själv kallar profetiskt, får vara just det. Så låter man Moses stå som författare till Moseböckerna och betonar med kraft Jesajabokens enhet. Jämte Daniel har just Jesaja råkat ut för påståenden om uppdelningar och anonymt författarskap. Studiebibeln konstaterar att ”inget av dessa påståenden låter sig bevisas” (s 1554).

Ett verk av denna storlek strävar av naturliga skäl att tilltala så stor läsekrets som möjligt, och därför blir kompromisser ofta en utväg. Den

som känner den Lutherska bekännelsen vet att en kompromiss gör avkall på skarp gränsdragning vid uttolkningen av texten. Som i all teologisk skrift är det ofrånkomligt att författarens egen syn kommer fram. Detta brukar bli särskilt påtagligt i samband med frågor som rör den kristna läran, och så är det också här – frågan om ett jordiskt tusenårsrike, en allmän omvändelse av det judiska folket, läran om utkorelsen, för att nämna några saker. Det är några av de påtagliga frågor som man måste vara uppmärksam på vid studiet av denna annars så gedigna Studiebibel.

Bibelhandboken ger värdefull upplysning om ämnen som Skriftens kanon, Skriftens auktoritet, Inspiration, Bibelkritiken och Biblisk arkeologi.

Under rubriken Bibelkritiken vill vi citera följande för att belysa det sagda:

Något som gör liberalteologin så förförisk i synnerhet för unga människor, är att den framställs med en så imponerande självsäkerhet. Modernisterna upphöjer sig till de enda sanna vetenskapsmännen, medan de som håller fast vid kyrkans gamla tro reduceras till ignoranter: 'på ena sidan all intelligens, all modern lärdom – på den andra sidan uppriktighet, visst, men okunnighet och övertro.' Så lättvindigt avfärdas den klassiska och bibeltroende teologin med alla sina framstående vetenskapsmän, med sina stora lärosäten och tusentals studenter. Så lättvindigt blir man färdig med det som kristenheten har trott och lärt under två årtusenden. – Ett märkligt argument som man ibland hör, är att det är inte nödvändigt att tro på Bibeln, bara man tror på Jesus. Men vilken Jesus har man att tro på om man förkastar Bibeln, som är den enda sanna källan till kunskap om Jesus Kristus? Tron på Kristus kan inte skiljas från tron på Bibeln (s 1554).

Ordboken tar upp hebreiska och grekiska ord av särskild betydelse och ger en översättning. Orden har transkriberats och har en hänvisningskod vilken återfinns i texten i form av en upphöjd siffra.

Svensk Studiebibels starka sida är naturligtvis bekännelsen till det ofelbara, inspirerade ordet. Svagheten framträder tydligast i tolkningsprincipen.

Alvar Svenson

Det långvariga kriget mot Gud

(forts från nr 4/1999)

Politisk evolutionism

I det andra huvudkapitlet i boken *The Long War Against God* beskriver Henry M Morris det väldiga inflytande utvecklingstanken har haft i samhället. Snart sagt alla politiska, ekonomiska och sociala system har integrerat detta tänkesätt i sig.

Många av konflikterna i det moderna samhället blir formulerade med för-enklade, tvåsidiga termer – vänster mot höger, liberal mot konservativ, öst mot väst, kommunism mot kapitalism, osv. Det anmärkningsvärda är emellertid att filosofer på båda sidor av dessa konflikter vanligtvis hävdar att deras egna system är fast grundade på utvecklingsvetenskapen (s 53).

Den sociala darwinismens tragedi

Förkämparna för den industriella revolutionen i England under sista delen av 1800-talet utnyttjade utvecklingsfilosofernas tankar om ”kampen för tillvaron” (*struggle for existence*), ”naturligt urval” (*natural selection*) och ”den bäst skickades överlevnad” (*survival of the fittest*) till att rättfärdiggöra sin monopolistiska praxis och utnyttjande av arbetarklassen. Dessa uttryck, uppfunna av biologer som förklaring till organisk evolution, blev snart populära slagord också inom den industriella ekonomin. Resultatet av detta blev den ”sociala darwinismen” som fick enorm betydelse för den västliga industrin och det politiska livet i Europa och USA under nästan ett århundrade. Detta är ett besvärande faktum för många evolutionister idag. Vanligtvis försöker man skylla det på missförstånd av evolutionsläran. ”Men om det är fallet”, skriver Morris, ”då missförstod alla dåtidens ledande evolutionister... evolutionen.”

Inte minst Darwin själv lånade många av sina tankar från dåtidens populära ekonomiska tänkande. Ett av evolutionens huvudbegrepp, ”kampen för tillvaron”, lånade Darwin från ekonomen Thomas Malthus. Malthus hävdade att då man förbättrade förhållandena för arbetarklassen, skulle det leda till att det föddes flera barn som i sin tur leder till att kampen för tillvaron hårdnar. Eftersom befolkningstillväxten såg ut att öka snabbare än mattillgången, skulle det innebära en ständig överbefolkning. Detta fick Darwin att dra slutsatsen att det endast är de bäst

skickade som överlever. Detta medför i sin tur att utvecklingen hela tiden drivs framåt i en s k ”progressiv evolution”.

Herbert Spencer använde denna doktrin på det mänskliga samhället:

Om de är skickade i tillräcklig omfattning att leva, så lever de och det är bra att de lever. Om de inte i tillräcklig omfattning är skickade att leva så dör de, och det är det bästa att de dör. (*Social Status*, 1850, s 414-415 – citerat av Morris s 55).

Henry Morris gör en intressant jämförelse mellan den darwinistiska uppfattningen om kampen för tillvaron och den bäst skickades överlevnad, och den kalvinistiske arbetsmoralen, som spelade en så viktig roll i grundläggningen och utvecklingen av det amerikanska samhället.

Han skriver att Darwins tankar synes passa perfekt med de gamla dygderna och fick därmed en stor tillslutning i en tid då den amerikanska drömmen om framgång var som allra starkast.

Morris nämner flera av 1800-talets industriella berömdheter som till 100% omfattade de darwinistiska idéerna, däribland järnvägs magnaten Chauncey Depew och den legendariske John D. Rockefeller. En annan legend, Andrew Carnegie, som idag blir hyllad för sina många goda gärningar för mänskligheten, skrev i sin självbiografi: ”Jag minns hur ljuset kom som en flod, och allt blev klart. Inte endast att jag blev kvitt all teologi och det övernaturliga, utan fann också evolutionens sanning” (*Autobiography*, 1920, s 327 – citerat av Morris s 56).

De darwinistiska tankarna gav många industrimän gott samvete. Hos Darwin fick de stöd för sitt utnyttjande och sin många gånger inhumana behandling av arbetarna. Hans tankar om ett naturligt urval och kamp för tillvaron gav dem en god ursäkt till att fortsätta sitt utnyttjande. De var överbevisade om att de var i takt med naturen. De arbetare som var de bäst skickade till det, överlevde. De andra skulle komma att dö efterhand. Det skulle medföra att samhället utvecklade sig mot det bättre.

Morris visar med all önskvärd tydlighet att den sociala darwinismen inte endast är i konflikt med demokratiska idéer, som de t ex kommer till uttryck i den amerikanska oavhängighetsförklaringen och människorättsförklaringen, men också i direkt motsättning till biblisk kristendom och kristen etik. Han skriver:

Tanken på att en kärleksfull, vis och allsmäktig Gud brukade evolutionen – med sin ”kamp för tillvaron” och ”den bäst skickades överlevnad” – som sin skapelsemetod, är grotesk! Evolutionen är den grymmaste, mest slösaktiga och irrationella ”skapelsemetod”, som någon kunnat tänka sig, för att inte

nämna det faktum att den är vetenskapligt ohållbar... Evolutionen kan nog ge lite mening i en ateistisk kontext, men passar överhuvudtaget inte in i en kristen teism! (s 58).

Biologen Jacques Monod, ateist och nobelpristagare, förstod inte hur evolutionsläran på något sätt skulle kunna anpassas till tron på Gud. Han sa bland annat följande i en intervju kort före sin död 1976:

[Naturlig] selektion är det tillfälligaste och grymmaste sättet att utveckla nya arter på... Kampen för livet och elimineringen av de svaga är en fruktansvärd process, mot vilken hela vår moderna etik gör uppror... Jag är överraskad över att kristna försvarar en uppfattning om att det är Gud som mer eller mindre satt igång evolutionen (citerat av Morris s 58).

Den berömda ateistiske filosofen Bertrand Russel kommer med denna suck från hjärtat:

Religionen har i våra dagar anpassat sig till utvecklingsläran. Vi får veta att ... evolutionen är resultat av en tanke som Gud har haft från begynnelsen... Varför Skaparen skulle föredra att nå sitt mål med hjälp av en process, istället för att gå rakt på sak, kan dessa moderna teologerna inte tala om för oss (*Religion och Science*, 1961, s 73 – citerat av Morris s 58f).

Det är egentligen ganska märkligt att teologer är så ivriga att omfatta evolutionsläran, när ledande ateistiska vetenskapsmän tar anstöt av tanken på en kärlekfull Gud som skulle ha skapat med hjälp av ”en så slösaktig, grym process som evolutionen”. Istället borde alla förstå att själva idén om en evolution står i diametral motsats till allt vad kristendomen lär.

Centralt i kristendomen står Kristi ställföreträdande offerdöd för alla människor. En så totalt osjälvisk och antikrigisk handling har inte mycket med evolutionens tal om kampen för tillvaron att göra. Tanken på överlevnaden av den starkaste och dennes rätt, som är så framträdande i den sociala darwinismen, passar dåligt med Kristi ödmjuka tjänarsinne.

Bevarandet av de mest framstående raserna

Rasismen existerade långt före Darwin, liksom egoistiskt mänskligt undertryckande. Darwinismen rättfärdiggjorde emellertid rasismen i det att den gav ett vetenskapligt belägg för rasismens påstående om den vita rasens överlägsenhet.

Darwins bok *The Origin of Species by Natural Selection* ("Om arternas uppkomst genom naturligt urval") hade som undertitel *The Preservation of Favoured Races in the Struggle for Life* ("Bevarandet av de främsta raserna i kampen för tillvaron"). Moderna försvarare av Darwin understryker att han refererade bara till djurraser eller djurens underarter. Men det är klart att han inkluderade också de mänskliga raserna i detta. I boken *The Descent of Man* ("Människans härkomst") skriver han bl a:

En gång i framtiden ... kommer de civiliserade människoraserna nästan helt säkert att tillintetgöra de eftersatta och vilda raserna i hela världen. Samtidigt kommer människoaporna... otvivelaktigt att bli utrotade. Skillnaden mellan människorna och deras närmaste släktingar kommer därmed att bli större, för den kommer att gå mellan människorna i ett mer civiliserat tillstånd, som förhoppningsvis kommer att vara mer civiliserat än den vita rasen, och enskilda lägrestående apor som t ex babianen, istället för där den går nu, nämligen mellan negrer eller australier och gorillan (*The Descent of Man*, 2 ed, 1874 s 178-citerat av Morris s 60).

Det var inte bara Darwin som hade uppfattningen att de olika raserna stod på skilda nivåer, med negrerna på botten och den vita rasen på topp. Det var tankar som alla evolutionister hade på 1800-talet. Alla var mer eller mindre rasister, efter vår tids uppfattning av rasism! Antropologen Sidney W. Mintz skriver i *American Scientist* 60/1972 att alla nordamerikanska vetenskapsmän på 1800-talet och långt in på 1900-talet betraktade afro-amerikanerna som "ohjälpligt, oföränderligt, oåterkalleligt underlägsna". De menade att varken utbildning eller någon form för tvingad evolution skulle hjälpa dem att komma ifatt den vita rasen.

I Europa ledde dessa tankar efter hand fram till nazismens uppfattning om den ariska rasens överlägsenhet, och i Sydafrika till apartheidpolitiken som dominerade långt fram på 1900-talet.

Den evolutionära rasismen var ett naturligt resultat av Darwin och hans efterföljares uppfattning om den evolutionära processen. "Rasen" var endast en "underart" (*subspecie*) som genom kampen för tillvaron i konkurrensen med andra underarter till slut kommer att segra och bli en egen ras. Någon av raserna kommer senare att utveckla sig fortare än andra och kommer till slut att ta fullständig överhand.

Henry Morris understryker att nutidens antropologer har förkastat den darwinistiska uppfattningen om olika raser som befinner sig på olika utvecklingsnivåer. Det ser faktiskt ut som om de omedvetet vänt tillbaka till den bibliska uppfattningen, att det inte finns någon annan ras än en

enda mänsklig ras. Skriften lär att det finns endast en enda ras. Den säger om Gud: "Och han har av *en enda människa* skapat alla människor och folk, för att de skall bo över hela jorden" (Apg 17:26), och att alla människor "har samme Fader, den ende Guden som skapat oss" (Mal 2:10).

Men att evolutionister nu synes vara eniga med den bibliska läran om en enda ras, betyder inte att de har vänt tillbaka till Bibelns lära om skapelsen. De är lika entusiastiska inför utvecklingsläran. De överväger bara andra möjliga mekanismer som orsaker till de skillnader som finns inom den mänskliga rasen idag. Man menar att dessa skillnader kan grupperas till några mycket synliga karaktäristiker: Hudfärg, hårfärg och -typ, grövre ansiktsdrag såsom formen på ögonen, näsan och läpparna. Men innanför utvecklingslärans kontext med en långsam och gradvis evolution, med hjälp av tillfälliga mutationer och naturligt urval, ville det ta mycket lång tid att utveckla nutidens olikheter från en gemensam källa.

Morris kommenterar L. L. Cavalli-Sforza, professor i genetik vid Stanford-universitet, som hävdar att "cirka femtiotusen år är en kort tid talat med evolutionära termer, och detta kan förklara varför människoraser genetiskt talat visar så förhållandevis små olikheter" (*Scientific American*, 231/1974 s 85 – citerat av Morris s 66). Morris skriver:

Bara det att kalla "cirka femtiotusen år" för "en kort tid", vittnar om evolutionismens esoteriska natur. Det är tio gånger mer än all nedtecknad historia! Om denna långa tidsperiod kunde producera fysiska variationer, skulle den visserligen också ha kunnat producera mentala variationer, och några "raser" skulle säkert utvecklats till en högre intellektuell nivå än andra som en följd av isolering i åtskilda miljöer under alla dessa åren. En gradvis evolution tenderar därför till att generera rasmässiga egenheter och därför också rättfärdiga rasismen (s 66).

I skarp kontrast till denna "deprimerande synen" på det mänskliga samhället, står den bibliska beskrivningen av människan. Den är både högvärdig och realistisk. Varken tanken på "rasen" eller själva ordet finns i Bibeln.

Alla nuvarande nationer och stammar är efterkommande till Noa, efter den stora floden (jfr 1 Mos 9:17-19; 10:32). Deras faktiska utbredning i distinkta, språkliga (därför stamm-) enheter daterar sig endast från den mirakulösa språkförvirringen i Babel (1 Mos 11:8-9). Denna händelse kan inte dateras tidigare än 7000 år tillbaka, men kanske mer troligt till 5000 år. Detta svarar väl ihop med alla bekräftade data (dvs skrivna uppteckningar) om världens tidigaste riken (Egypten, Syrien, Kina, etc) (s 67).

Det skulle självfallet inte ha varit tillräckligt för tillfälliga utvecklingsprocesser att frambringa olika människo-”raser” inom denna tidsperiod. Men den är tillräcklig för att utveckla olika stammar och nationer med sina distinkta fysiologiska karaktärsdrag, från de *skapade* genetiska faktorer som fanns i Noas familj, och med hjälp av *kända och observerade* biologiska processer. Dessa tillsammans med isolering av mindre befolkningsgrupper efter språkförvirringen vid Babels torn, är fullt tillräcklig för att utveckla de fysiologiska olikheter som finns inom mänskligheten idag.

Det finns bara en människoras. Våra första föräldrar utvecklade sig inte från en eller flera tidiga primater, utan de blev skapade direkt av Gud. I Babel upprättade Gud olika folkslag, stammar och tungomål. Det finns därför bibliska belägg för att hävda att det finns skillnader mellan människorna. Men det finns inget bibliskt belägg för påståendet att det finns något folkslag som skulle vara överlägsen i förhållande till den andra.

Militarism, imperialism och den vite mannens börda

Social darwinism kan lätt utveckla sig till militant nationalism. På samma sätt kan rasism utveckla sig till imperialism.

Social darwinism har ofta förståtts som en filosofi som upphöjer konkurrens, makt och våld på bekostnad av konventioner, etik och religion. Därmed har den blivit en bärare av nationalism, imperialism, militarism och diktatur, dyrkan av hjältar, supermän och härskarfolk. (Gertrude Himmelfarb, *Darwin and the Darwinian Evolution*, 1959, s 343f – citerat av Morris s 68).

Morris menar att det är inte endast en tillfällighet att århundradet efter Darwin blev imperialismens och militarismens epok. Krigshetsare kunde använda Darwin som högsta auktoritet. I det fransk-preussiska kriget 1870 åberopade båda sidor sig på darwinismen för att försvara sina handlingar. Engelska kolonialister trodde på den anglo-sachsiska rasens överlägsenhet. Theodore Roosevelt var en stark försvarare av raskriget mot indianerna så att de engelsk-språkiga folken efterhand kunde överta världsherradömet.

Inte alla försvarade bruket av krig för att uppnå ett anglo-sachsiskt världsherradöme. Många trodde att det kunde ske på fredligt vis, med hjälp av inneboende kvaliteter i anglo-amerikansk demokrati och kapitalism. Den evolutionäre poeten Alfred Lord Tennyson skrev glödande om ett framtidens världsparlament och en kommande världsfederation.

I Tyskland fick darwinistiska rasidéer obehindrat stöd hos filosofen Friedrich Nietzsche. Idag är Nietzsche mest berömd för sin "Gud är död"-teori, som han byggde på sin övertygelse om att Darwin hade bevisat ateismen. Nietzsche lanserade också myten om "övermänniskan". Han var emellertid oenig med Darwin om sättet hur man nådde fram till "övermänniskan". Medan Darwin menade att det förr eller senare skulle framstå av sig själv som en följd av naturlig utveckling, ville Nietzsche provocera fram det med hjälp av krig och rasygien. Underlägsna raser och folkslag skulle utrotas.

Nietzsches filosofi fick stort inflytande överallt, men självfallet mest i Tyskland där hans tankar kraftigt bidrog till framväxten av tysk militarism och myten om den germanska rasens överlägsenhet. General Friedrich von Bernhardi sade det så här: "Krig ... är inte bara en biologisk lag, utan en moralisk plikt, och som sådan en oundviklig faktor i civilisationen" (citerat av Richard Hofstadter i *Social Darwinism in American Thought*, 1955, s 197). Överallt såg tyskarna bevis på att de var ett utvalt folk. De tolkade utvecklingsläran så att den rättfärdiggjorde deras önskan om världsherradöme.

Därmed blev egentligen det första världskriget en darwinistisk kamp mellan två "favoriserade raser" – den anglo-sachsiska och den germaniska. Bägge kämpade för att överleva och därmed visa sig vara "the fittest" för att kunna överta världshegemonien.

Hitler – evolutionsläran i full blom

Adolf Hitler var en varm anhängare av utvecklingsläran. Hans national-socialism blev främsta frukten på utvecklingsträdet. Även om evolutionister idag inte vill höra talas om det, är det likafullt ett faktum att Hitlers grundläggande filosofi byggde på Darwin. Han skrev bl a i *Mein Kampf* ("Min kamp" – ge akt på titeln!): "Den som vill leva, må kämpa. Den som inte vill kämpa i denna världen där oavbruten kamp är livets lag, har ingen rätt att existera" (citerat av Morris s 77). Evolutionära tankar låg helt klart till grund för allt vad Hitler stod för.

Huvudtemat var den ariska rasens överlägsenhet. Judarna blev betraktade som undermänniskor, som med sitt biologiska arv var förutbestämda till det onda. Morris skriver:

Ja, idéer får oförutsedda konsekvenser. Darwins tanke om att evolutionen innebär "bevarandet av de förnämsta raserna i kampen för tillvaron" förde till slut till nazismen och det judiska holocaust – även om Darwin själv skulle blivit förfärad av den tanken. Det finns ingenting i Darwins "Om arternas

härkomst” ... som direkt kan uppfordra till det folk mord som Hitler satte igång, men nazi-ledarna använde sig av utvecklingsläran till att vetenskapligt stödja sina barbariska handlingar (s 78).

Dr Edward Simon professor i biologi vid Purdue University, som själv är evolutionist, har sagt följande:

Jag påstår inte att Darwin och hans evolutionsteori frambringade holocaust; men jag kan inte bortse från att evolutionsteorin och den ateism som den avlat, förde till det moraliska klimax som gjorde holocaust möjlig. ("Another Side to the Evolution Problem" i *Jewish Press*, Jan 7, 1983 – citerat av Morris s 78).

Joseph Mengele, som blev kallad "dödens ängel" och som var beryktad för sina fruktansvärda experiment med människor i Auschwitz, hade blivit grundligt indoktrinerad av evolutionär rasism då han studerade medicin på 1930-talet. Han var väldigt intresserad av genetik, och han hade utvecklat tanken att människor som drabbats av handikapp var olämpliga att få barn, ja t o m att få leva.

Hitlers tro på de evolutionära dogmerna om "kampen för tillvaron" och "den starkares överlevnad" var så grundläggande, att då han i april 1945 förstod att Tyskland hade förlorat kriget, insåg han att de slaviska folken hade visat sig vara de starkare. Hitler menade att eftersom Tyskland hade förlorat kriget, skulle Tyskland för alltid förbli den svagare nationen. Det tyska folket hade därmed visat sig för svagt för sitt historiska uppdrag och måtte därmed avsäga sig världsherradömet. Han underkastade sig alltså den store guden Evolutionen, även om han tvingades inse att han hade tagit fel i sin tro på den germanska rasens överlägsenhet. Det finns inte ett uns av tvivel på att evolutionen var grundläggande för allt nazistiskt tänkande från början till slut.

Henry Morris framhäver det anmärkningsvärda faktum att det har skrivits mängder av böcker efter kriget, som behandlar nazismens ohyggligheter. Men ytterst få, om ens någon på det hela taget, talar om evolutionsteorins dominerande plats i den national-socialistiska rörelsen. Otaliga böcker har skrivits om rasism, utan att de evolutionsteoretiska elementen i rasismen nämns med ett ord.

Kommunismens evolutionära gungfly

Moderna evolutionister försöker ofta ta avstånd från den högervridna evolutionismen genom att distansera sig från social-darwinismen, rasismen, imperialismen och nazismen. De hävdar hårdnackat att dessa feno-

men missförstått utvecklingsläran. När de som tror på skapelsen, påminner dem om att alla dessa system på sin tid betraktades som legitima uttryck för utvecklingsteorin och omfattades av de allra flesta evolutionslärare, blir de blankt avvisade som irrelevanta för vår tid. Ja, dagens evolutionister blir arga när de påminns om nazismens fullständiga stöd för utvecklingsläran.

Marxismen, socialismen och kommunismen är i likhet med nazismen byggd på utvecklingsläran. Generellt kan man säga att det Morris kallar vänster-evolutionismen, lägger större vikt vid den miljömässiga och kulturella påverkan i evolutionen än de arvmässiga. Inom vänster-evolutionismen fortgår kampen mellan olika sociala klasser, mer än mellan individer och raser och nationer. Men det är likafullt tal om en evolution.

Både Karl Marx och Friedrich Engels var evolutionister. Engels skrev 1859 till Marx: "Darwin, som jag nu läser, är storartad." Evolutionen var precis vad grundläggarna av kommunismen behövde för att förklara hur människorna hade uppkommit utan någon övernaturlig medverkan. Utvecklingsläran utgjorde därmed den vetenskapliga grunden för deras materialistiska filosofi. Marx betraktade sitt eget verk som en exakt parallell till Darwins. Han hade önskemål om att tillägna en del av *Das kapital* till Darwin. Engels lovprisade Marx på följande sätt: "Liksom Darwin upptäckt evolutionens lag i den organiska naturen, upptäckte Marx evolutionens lag i den mänskliga historien."

Cliff Conner skrev i november 1980 i *International Socialist Review*:

Att försvara Darwin är inget nytt för socialister. Den socialistiska rörelsen har betraktat darwinismen som ett viktigt element i sin generella världssyn ända från begynnelsen... Av alla dess eminenta forskare från det 19 århundradet som har gett oss ett så rikt arv av kunskap, är vi speciellt tacksamma till Charles Darwin som öppnat vägen för oss till en evolutionär dialektisk förståelse av naturen. (Cliff Conner: "Evolution versus Creationism: In Defense of Scientific Thinking" – citerat av Morris s 84).

Den marxistiska dialektiken hävdar att framgång i samhället går från tes och antites till syntes. Den traditionella darwinismen förstod evolutionen mer som en långsam, gradvis process, medan den dialektiska evolutionen sker med hjälp av stora språng, exempelvis med kaos och revolution.

En av de största förkämparna för denna språngvisa evolution är Stephen Jay Gould, professor i biologi, paleontologi och geologi vid Harvard-universitet. Han är en ivrig motståndare till skapelsetron, men

han motarbetar också traditionell darwinism, som han betraktar som en "biologisk determinism". Han placerar sina motståndare inom utvecklingsläran i bås med Adolf Hitler, medan hans motståndare å sin sida kallar honom för "röd" och "revolutionär". Även om det efter andra världskriget har uppstått splittring inom de evolutionistiska lägren, är båda parter bittra motståndare till tron på en gudomlig skapelse. Både höger- och vänster-evolutionister är ateistiska i sin grundinställning.

Alla politiska riktningar, antingen det kallas marxism, fascism, rasism eller imperialism bygger på utvecklingsläran. Detta är ett faktum som man omöjligt kan komma bort ifrån. Alla anhängarna av de olika riktningar har haft en fast tro på att evolutionen utgör den vetenskapliga basen och rättfärdiggör deras tänkesätt.

Morris skriver:

Det finns i världen en lag som kallas orsak-verkan. Denna lag är grundläggande i vetenskapen och i all mänsklig erfarenhet... Jesus sa: "Av frukten känner man trädet. Ett gott träd bär god frukt, ett dåligt träd bär dålig frukt" Det evolutionära trädet har ända till denna dag inte burit annat än dåliga frukter (s 92).

Egil Edvardsen

Utblick över samtiden

”Trons fundament skadas av Bibeln”

Under den rubriken skrev Anders Lindström, präst i Munkedal, en debattartikel i Smålandsposten den 20 jan i år. I en ganska omfattande artikel tog pastor Lindström upp problemet med Bibel 2000, och talade om hur den genom sin översättning förvanskat fundamentala sanningar i den kristna tron. Han säger bl a att man måste kräva mer än läsbarhet av en bibelöversättning. I synnerhet då läsbarheten har uppnåtts på bekostnad av att viktiga trosdokument gått förlorade. Om den kritik mot Bibel 2000 som kommit från konservativt håll kan man endast konstatera, att den aldrig nått fram till den stora allmänheten, skriver Lindström.

Som exempel på en grov förvanskning anger han Job 19:26 som lyder i Bibel 2000: ”Här med min kropp vill jag skåda Gud”. Han gör jämförelsen med Svenska Folkbiblens översättning som lyder: ”När denna min sargade hud är borta skall jag i mitt kött skåda Gud”. Lindström konstaterar att Bibel 2000 har inte förstått texten.

Ett annat exempel på brist i Bibel 2000 är, att man utlämnat vissa ställen och endast satt [-]. Detta gäller så mycket som ett 70-tal verser och utan att ange orsaken. Pastor Lindström riktar uppmärksamheten på detta faktum och konstaterar samtidigt att man tillfogar de apokryfiska böckerna till den gammaltestamentliga delen. Detta troligen för att göra en eftergift för den katolska traditionen.

Lindström avslutar sin artikel med en undran. ”Till sist kan man stilla undra varför det i kyrkorna varit så liten och så lam protest mot den nya översättningen. Tror man att Gud håller till godo med att få sitt ord förvanskat hur som helst? Bibel 2000 har ändrat och strukit i den heliga texten på ett sådant sätt att man förskräckt frågar sig: vad har de egentligen gjort med Guds ord?” Ja, frågeställningen är i högsta grad befogad. Av Skriften vet vi att Gud tillåter inte att man varken lägger till eller drar ifrån när det gäller hans Heliga Ord.

Under alla omständigheter är det glädjande, att det fortfarande finns de som förstår att skilja det ena från det andra. Påpekas kan att Svenska Folkbibeln lyfts fram på ett mycket bra sätt i artikeln. Man kan svara pastor Lindström på några av hans frågor genom att visa till Skriften, som varnar för den falske profeten som ofta sagt: ”Så säger Herren”, och det oavsett vad som kommit därefter.

Reaktionerna mot en felaktig översättning har uteblivit till stor del

därför att bibelordet har förlorat i betydelse för kyrkfolket. Till och med i kyrkorna är det andra och större "auktoriteter" som kommer till tals. Det har ärkebiskopen förkunnat den ena gången efter den andra. Frågan löd: "Skadas trons fundament av Bibeln?" Frågan kan tyckas underlig men är faktiskt befogad. En bibel som innehåller självsvåldig och godtycklig översättning den heliga texten, besitter helt visst "förmågan" att allvarligt skada tron.

Alvar Svenson

En handbok om Bibeln

Ditt Ord är sanning

Tillägnad teol dr
David Hedegård

Ur innehållet:

- Siegbert W Becker: *Bibelns inspiration*
- Hugo Odeberg: *Bibeln och församlingen*
- Aapeli Saarisalo: *Bibeln och arkeologiin*
- Seth Erlandsson: *Bibeln och vetenskapen*
- Robert Preus: *Bibeln och de lutherska bekännelse-skrifterna*
- Carl Fr. Wisløff: *Bibelen og tradisjonen i ekumenikken*

Pris: 75 kr. Skicka in Din beställning till
Tidskriften Biblicum, N Stationsg 29, 287 72 Traryd.
Postgiro 15 23 35-6. carl.peterson@rixtele.com

KÖP OCH LÄS!

Anmälan till teologiska sommarkurser

Under den kommande sommaren är vår avsikt att inleda teologisk undervisning på högre nivå i Biblicums regi vid institutionen i Ljungby. För att kunna göra de nödvändiga förberedelserna önskar vi, att de intresserade gör en *anmälan för deltagande redan före den 15 april*. Sänd namn och adress till nedanstående adress eller sänd ett e-mail.

Biblicum håller kurserna kostnadsfritt för deltagarna och kan även erbjuda ett enkelt boende för varje studerande.

Deltagarna får själva bekosta resor och mat.

Kurserna är i första hand planerade för blivande pastorer, eller pastorer som vill fördjupa sina kunskaper i Bibeln, men även den som för sin egen del vill skaffa sig kunskaper på en högre nivå är välkommen med anmälan.

Kurserna denna sommar kräver inga förkunskaper i grekiska eller hebreiska.

Den som är intresserad och vill ha mer information bör snarast kontakta *pastor John Vogt* som är samordnare av dessa kurser. Han nås på telefon (46) 031 457539 eller e-mail JohnVogt@swipnet.se.

Postadress: John Vogt, Norra Dragspelsgatan 14, 11 tr, S-421 43 Västra Frölunda, Sverige.

Årets kurser

Kurs 1: *Kurs i hermeneutik*

Professor, dr Glen Thompson, Martin Luther College, New Ulm, Minnesota. Tid: 19–24 juni.

Kurs 2: *Apostlagärningarna och den tidiga kristna kyrkan* (särskild vikt vid Pauli missionsresor med en översikt av Apg 1-12).

Professor, dr Glen Thompson, Martin Luther College, New Ulm, Minnesota. Tid: 26 juni–1 juli.

Kurser i Dogmatik A och B:

Professor, dr John Brug, Wisconsin Lutheran Seminary, Mequon, Wisconsin.

Kurs 3: *Teologi A* (Teologins natur och karaktär och Guds väsen).

Tid: 18–22 juli.

Kurs 4: *Teologi B* (Guds egenskaper, Guds vilja, treenigheten).

Tid: 24–28 juli.

Seth Erlandsson
HUR SKALL
BIBELN
ÖVERSÄTTAS?

*En jämförelse mellan
två högaktuella bibel-
översättningar –
Svenska Folkbibeln (SFB)
och Bibel 2000 (BK).*

Pris kr 90.

Beställas från
Biblicum, c/o Peterson, N Stationsg 29, 287 72 Traryd.
E-mail: carl.peterson@rixtele.com

GÅVOREDOVISNING

Stiftelsen Biblicum juli – december 1999.

E. Engdahl, Trollhättan 175 kr, E. Persson, Ö. Ljungby 75, S. Dergård, V. Frölunda 50, A. Börjesson, Johanneshov 55, J. Stockeland, Krokkleiva 250, T. Söderström, Lämpäälä 200, (Till minne av M. Engquist från S. Sjöqvist, Vatt-
holma 375), C. Olofsson, Bergsjö 150, A-M. Sperling, Lund 75, B. Gunnarsson, Ljungby 500, W. Heggoy, USA 184, H. Johansson, Ljungby 275, A. Lindman, Göteborg 150, O. Utvik, Avaldsnes 115, H. Pihlajamaa, Storvreta 300, (Till U o Cp, årsdagar E o E. Petersson, Strömsnäsbruk 200, P. Waljö, Värnamo 200, M o A. Hedkvist, Piteå 500, E o A. Svenson, Lagan 1000), L. Wikfors, Frufällan 60, B. Ödman, Saltsjöbaden 187, M. Stenberg, Rörvik 15, Testamente E. Lindeborg, Enskede 5000, L. Gahrn, Mölndal 150, P. Waljö, Värnamo 175, R. Nordström, Råneå 200, H. Claesson, Vetlanda 75, L o G. Klingberg, Ytterby 75, J. Jakobsson, Torslanda 125, B. Jones, Avesta 100, E. Larsson, Skövde 500, B. Svalin, Ljungskile 300, L. Nygren, Granö 100, C. Olofsson, Bergsjö 95, A. Sandström, Tavelsjö 200, S. Depken, Knivsta 25, H. Djurberg, Solna 500, Öste of System, Vasa 200.

Summa 12.911:–

Gratisspridning juli – december 1999

J. M. Dahlström, Hudiksvall 60, Onämnd 100, Onämnd 300, O. Dahlström, V. Frölunda 200, U. Westerberg, Stockholm 105, A. Lindman, Göteborg 50, B. Gunnarsson, Ljungby 75, B. Jones, Avesta 100, D. Erlandsson, Norrköping 375, S. Dergård, V. Frölunda 125, G. Hansson, Göteborg 25, A. Sandström, Tavelsjö 200, A. Lindgren, Linköping 50.

Summa 1.665:–

Varmt tack för gåvorna!

Glöm inte skriva avsändare och ev. adressändring.

**VAR MED I ARBETET
FÖR BIBELTROGEN UNDERVISNING!**

Välkommen med din gåva til Stiftelsen Biblicum
på postgiro 15 23 35-6 eller bankgiro 251-4701.

Adresser m.m.

STIFTELSEN BIBLICUM

Besöksadress:

Hantverkargatan 8B, Ljungby. Tel 0372/86303

Postadress:

Ordförande Alvar Svenson, Klasgatan 10, 340 14 Lagan.

Tel 0372/30857. E-mail: alvar.svenson@swipnet.se

* * *

STIFTELSEN och TIDSKRIFTEN BIBLICUM

Bankgiro 251-4701

Postgiro Sverige 15 23 35-6

Norge 0806 1919067

Finland 1094 992

Prenumeration, gåvor och bidrag emotses tacksamt på ovan nämnda konton. På grund av höga portokostnader över landsgränser, ser vi helst att ni använder norskt postgiro i Norge och i Finland det finska. Tack!

Tidskriftens adressregister och ekonomi skötes av

Carl Peterson, N. Stationsg. 29, 287 72 Traryd.

Tel 0433/62580. E-mail carl.peterson@rixtele.com

* * *

Biblicums skrifter och kassetter kan beställas direkt på ovanstående adress.